

2018 m. birželio 8 d., penktadienis

Nr. 23 (1260) | Kaina 1,30 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Vilniaus festivalio pradžios koncertas su Vivica Genaux ir „Les Accents“

3

Operos „Idomenėjas“ premjera

4

Tarptautinis teatro festivalis „Kontakt“

6

Alaino Platelio šokio spektaklis festivalyje „Naujasis Baltijos šokis“



Vanna Bowles, „Transcenduojanti papūga“. 2017 m.

V. NOMADO NUOTR.

Transcenduojantis pieštukas

VDA Nidos meno kolonijos paroda „Tamsos širdis“ apleistoje
bažnyčioje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Nuo karščio sprunkantį keleivį Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia mielai priglaudžia. Tik čia nepamatysi vitražų ir altorių – ji vis dar yra pusiau šventovė, pusiau daržovių ir vaisių sandėlis. Ramintojos erdvės buvo sudalytos perdangomis, į sienas įvartytos metalinės sijos, jos banguotas barokas sukaustytas kubais, prispaudusiais augalais puoštus kapitėlius ir vilnijančius karnizus. Prie durų eksponuojamas Rūtos Janonienės tekstas primena naikinimų istoriją: XVIII a. statyta bažnyčia 1854 m. uždaryta, paskui paversta Šv. Andriejaus cerkve, XX a. pradžioje grąžinta katalikams, o po

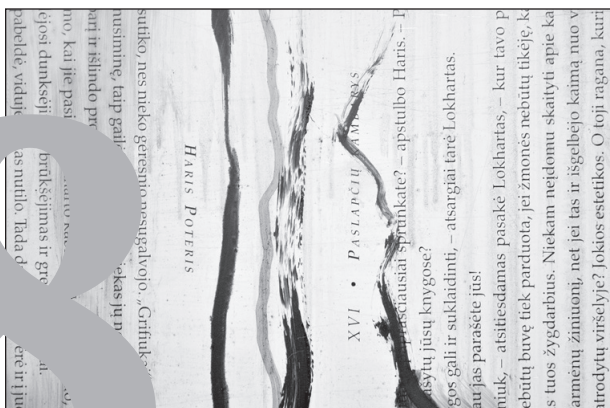
Antrojo pasaulinio karo vėl atimta, jos interjeras sunaikintas.

Visų užmirštas pilkas penkių tarpinių bokštas kukliai stiebėsi į dangų, bet Ramintoją retkarčiais aplankydavo menininkai ir vaikai, įlįsdavę pro prakarpytas grotas, dengiančias pirmo aukšto langus. Liūdną Ramintojos būtį aprašė Jurgis Kunčinas, viduje girdėjęs grąžtų ūžesį. Atkūrus nepriklausomybę bažnyčios restauruojamos viena po kitos, bet Ramintoja – ne. Žala per didelė. Ir vėl tik menininkai neleidžia jos numarinti – prieš porą metų čia vėl pradėta rengti parodas. Šįkart, pakaitomis tai Lietuvoje, tai Norvegijoje gyvenančio velsiečio Iano Damerellio kuruota šešių autorių piešinių paroda „Tamsos širdis“ („Dark Drawn“) atsiranda labai

laiku ir vietoje – tarsi sidabriškai juodo grafito šerdis sudarkytuose Ramintojos viduriuose.

Kad surastum tąją ne visai tamsią tamsą, tenka kilti laiptais į patį viršų, į palubes, kurių dauguma tikinčiųjų turbūt nė nepasiekdavo, – tiesiai po bažnyčios skliautais, kur šalia ant sienos nukryžiuotas Kristus nudaužta pėda. Čia – šviesu. Pro seniai neremontuotus langus įlindusi saulė ant sienų ir grindų piešia šviesos groteles. Ta pati struktūra atsikartoja kūriniuose, ypač – paties Iano Damerellio anglimi pieštame pano „Arkitektonas III“, sudarytame iš dvidešimties beveik juodų lakštų, į kuriuos pažiūrėjus iš arčiau aštrūs, energingi brėžiniai atrodo

NUKELTA Į 7 PSL.



Aušra Andziulytė, „Šaltiniai“, fragmentas. 2018 m.

P. RAMANAUSKO NUOTR.

Pokalbis su tapytoja Aušra Andziulyte

11

Pasikalbėkime apie lietuvių kiną

Sprogstamoji baroko muzikos galia

Vilniaus festivalio pradžios koncertas su Vivica Genaux ir „Les Accents“

RENATA DUBINSKAITĖ

Tai, kad Vilniaus festivalis pradedamas Alessandro Scarlatti ir Georgo Friedricho Händelio vokalinės ir instrumentinės muzikos programa, yra ištis didelis įvykis Lietuvoje, kurioje senoji muzika itin retai užlipa į prestižines koncertines scenas. Kiek kartų teko girdėti net iš muzikantų lūpų liūdnei paplitusį požiūrį, kad baroko muzika neįdomi, nuobodi,... o juk taip tegalima pasakyti apie baroko atlikimą, kai nesugebama iš natų ištraukti jose užkoduotos gyvosios muzikos (kaip neištrauksi gyvojo tikėjimo vien pažodžiui skaitydamas Šventąjį Raštą). Sprendžiant iš reakcijų, Vilniaus festivalio atidarymo publika tikrai išgirdo (nes negalėjo neišgirsti) sprogstantį baroko muzikos užtaisą ir svaiginančius kontrastus: jei džiaugtis – tai su fejerverkais, jei pykti – tai su furijomis, jei kentėti – tai su krauju. Tokį karštą baroko temperamentą į sceną įnešė visai ne pietiečiai, o iš Aliaskos kilusi pasaulinio garso dainininkė Vivica Genaux ir prancūzų smuikininko Thibault Noally vadovaujamas baroko orkestras „Les Accents“.

Į baroko pasaulį „Akcentais“ pasivadinęs orkestras klausytojus įvedė atlikdamas dramatišką Händelio „Agripinos“ uvertiūrą, kurioje grėsmingai taškuotu, akcentuotu rimtu žymima lemties žingsnių kardiograma, muzikantų brėžiama stipriais, energingais strykų mostais. Senaisiais instrumentais žarninėmis stygomis grojantis orkestras tuojau pat užpildė salę jėgos pritvinkusiu garsu, paneigdamas mitą, kad skamba tik (pertemptų) stygų metalas – svarbiau už medžiagą yra perduodamos žinutės turinys, kurį įtikinamai ištransliuoja suteikta prasmė ir energija, tinkamas bei gerai įvaldytas štrichas ir gebėjimas projektuoti garsą. Kadangi operos uvertiūros žanras leidžia išgirsti svarbiausias ir, žinoma, kontrastingas viso veikalo nuotaikas (juk barokas visada yra apie kontrastus – gyvybę ir mirtį, dangų ir pragarą, šviesą ir tamsą), tad jau pats pirmas kūrinys supažindino su plačia „Les Accents“ atlikimo spalvų palete, kuri iki galo išsiskleidė koncerte. Galingus orkestro *tutti* žingsnius keitė per kelias oktavas vienu ypu praskriejantys artikuliuoti ir itin vieningi smuikų pasažai, švelnus dviejų smuikų padėjavimas *legatissimo* triolėmis, skambantis su tokiu lengvumu, kokį gali išgirsti tik iš barokinių smuikų su nusmailintais strykais, virtuoziškas orkestro vadovo solo, sugrotas lyg be jokių pastangų, nemonotoniškas,

gyvybe pulsuojantis orkestro *tremolo* ir retoriškai paveikios, drąsios pauzės, per kurias nustoji kvėpuoti, kol orkestras vėl, tobulai kartu lyg vienas organizmas, sugrąžina į be-kompromisį *allegro*, nestabdomą techninių atlikimo ribų (pagalvoji, toks ir turėtų būti barokinis *allegro*, ne bėgantis, o skriejantis lyg višulas). Ir tam nereikia jokio dirigento – užtenka aiškaus orkestro

ariją, dar vieną muzikos įvykį. Šių kerinčių žmogiškų bruožų nepažinsi iš garso ar vaizdo įrašų – tai įmanoma tik susidūrus gyvai. Visi baroko muzikos gerbėjai tikrai žino šią baroko koloratūrų deivę ir laukė jos pasirodymo kaip didelio įvykio, ir štai ji čia, tokia miela ir paprasta.

Tai, ką gali Vivica Genaux, yra fenomenalu – jos koloratūrų atlikimo



Vivica Genaux ir Thibault Noally

D. MATVEJEVO NUOTR.

vadovo įkvėpimo, kad garsas ir atsirastų, ir išnyktų kartu.

Pasigėrėjimas orkestro atlikimu neapleido ir vėliau – tai instrumentai, kurie pasakoja istoriją: tampa tai karo peizažu, tai aštriais peilio dūriais, kapsinčiu krauju ar atodūsiomis, tai prasiveržiančia rauda, kurią dainininkė tarsi slopino savo tylioje dejonėje, tai plonyte skausmo gija, kiaurai veriančia jos tariamus žodžius... Žinoma, visų pirma tai yra puikios pačių kompozitorių idėjos, bet orkestro išmaniai perskaitytos ir įtaigiai perteiktos. Nuo pat Vakarų muzikos istorijos pradžios tekstas laikytas svarbiausiu elementu, nuo kurio prasideda muzika, o balsas – tobuliausių instrumentu. Todėl visų kitų instrumentų idealas buvo tapti panašioms į balsą, kad taip pat neštų teksto prasmę. „Les Accents“ tikrai kalbėjo. Juo daugiau niuansų, artikuliacijos ir dinamikos kaitos, akcentų, juo labiau instrumentų atliekama muzika supanašėja su emocionalių kalbėjimu.

Vos ant scenos pasirodžiusi dainininkė pakėrė publiką, sugebėdama iškart užmegzti šiltą, neformalų kontaktą – šypsodamasi atvira šypsena, gracingai, bet kartu ir labai paprastai bei laisvai judėdama scenoje, puldama rinkti ant žemės pasklidusių violončelininkės natų, rasdama progų pajuokauti (gestais) su klausytojais ar vis paglėbesčiuoti orkestro vadovą, dėkodama už kartu sukurtą dar vieną

greitis ir precizika, gebėjimas užtikrintai šuoliuoti itin placiame diapazone tarp stipraus ir skambaus krūtininio registro ir aukščiausių natų, nepailstanti atlikimo ištvermė bei temperamentas yra tikra retėnybė. Kartais atrodo, kad ji viršija žmogaus galimybių ribas. (Händelio arijoje „Un pensiero nemico di pace“ ir ji, ir orkestras neužsikirsdami lėkė tokiu tempu, kad klausytojai beveik nebespėjo iš paskos – buvo praktiškai pasiekta girdimumo ir suvokimo riba, o šios audros sukėlėjai jautėsi lyg niekur nieko. Muzikos interpretacijos prasme tai yra kritika, bet šis pavyzdys gerai iliustruoja techninį V. Genaux galimybių ekstremumą.) Labiausiai jos unikalumas atsiskleidžia muzikoje, parašytoje kastratams, nuo mažens kiekvieną dieną daugelį valandų tiksliai treniruotiems ir pasiekusiems stulbinamų techninių atlikimo aukštumų. Jų balsuose beveik antgamtiškai derėjo bėglumo greitis ir garso jėga (nors greičiui ir paslankumui pasiekti būtina palengvinti balsą – su sunkiu nešuliu juk greitai nepabėgsi) bei itin platus diapazonas, pasiektas tik žiauriai įsikišus į natūralius gamtos dėsnius. Tad tokią muziką atlikti šių dienų mecosopranams, kurių muzikinis lavinimas nė iš tolo neprimena spartietiškų kastratų treniruočių, yra tikras iššūkis – pasaulyje reta balsų, kurie gali užtikrintai atlikti kai kuriuos kūrinius, parašytus išvien koloratūromis. V. Genaux tai

gali. Užriaumodama krūtine kaip vyras ir užtraukdama viršūnes kaip sopranas, ji stojasi su kastratais į ringą kaip lygus su lygiu. Galima ginčytis, ar techniškas ir stulbinamas greitis yra tos savybės, kurios reikalingiausios muzikoje. Jeigu jų neatsvertų muzikalumas ir niuansuotumas, jos būtų mažai ko vertos, bet V. Genaux puikiai valdo ir subtiliąją išraiškos pusę. Tačiau kaip būtų liūdna, jeigu šiandien neatsirastų atlikėjų, pajėgiančių dainuoti virtuoziską kastratams parašytą muziką – liktume nepažinę labai specifinio kultūrinio fenomeno, to energijos gaivalo, kai intensyviausiu būdu liejami grynėji jausmai, tokie kaip neišsenkantis džiugesys arba niekuo nepridengtas pyktis. V. Genaux dėka mes galime tokią muziką girdėti ir pažinti.

Tiesa, pirmoje koncerto dalyje buvo įspūdis, kad orkestras dainininkę dengia, kad ypač vidurinis diapazonas sunkiai išsiveržia iš styginių garsų jūros. Kartais orkestras ją dengė ne tik temperamentinguose, audringuose epizoduose, bet ir ten, kur dainininkė pereinavo į jautrų, taip geidžiamą išgirsti *piano*. Šiaip ar taip, kaltė visada yra tik orkestro – jis turi sugebėti groti taip, kad nenustelbtų dainininko. Tai „Les Accents“ pademonstravo antroje koncerto dalyje, kur buvo galima netrukdomai mėgautis ir puikiais dainininkės bei orkestro *piano*, ir nė kiek nepritrūko garso intensyviausiuose epizoduose – dar kartą pasitvirtino baroko specialistų išsakoma tiesa, kad svarbu ne decibelai, o išraiškos galia. Atlikimas turėtų būti toks įtaigus, kad visa salė išgirstų net ir šnabždesį. Todėl apėmė ypatinga euforija, kai visas orkestras (13 styginių instrumentų vienu metu) išgavo tokį garsą, tarsi brauktų per stygas švelnute plunksna, eitų per vandenį...

Vis dėlto orkestras neišnaudojo visų švelniosios ir tyliosios išraiškos galimybių. Ne kartą kilo klausimas – ką čia veikia teorba? Paradoksalu, bet kaip tik tuose epizoduose, kuriuose likdavo tik vienas ar du styginiai, teorba negrojo, o vėl įstodavo tik *tutti* vietose, kur jos išgirsti neįmanoma, ypač kai teorbos atlikėjas groja ne energingai braukdamas akordus, o vos girdimai skimbčioja po vieną stygą vienu pirštu. Barokiniai kontrastai galėjo būti dar ryškesni, jei subtilesnėse vietose aštrų ir perkusyvų klavesiną būtų pakeitusi švelnioji teorba, užpildanti harmoniją savo jautriais *arpeggio*. Toks bandymas visame koncerte pasitaikė tik vienoje arijoje, kur taip pat nebuvo atskleistos visos geriausios teorbos galimybės.

Grįžtant prie dainininkės, reikia pripažinti, kad vis dėlto ne visada jos atlikimas žavėjo. Galbūt plačiau publiškai tai netrukdė, bet profesionalų ausį rėžė kartais netikėtai išsiveržiantis gerklinis garsas – užspaus tas, lyg smaigiamas, pakitusio tembro, ypač būdingas jos balsams *a*, *e* ar *i*. Prieš šešerius ar aštuonerius metus darytuose dainininkės gyvo atlikimo įrašuose nesigirdi tokių defektų, nebent tik labai mažytės užuominos. Tačiau pastarųjų metų pasirodymuose, deja, jų yra daugiau. Belieka apgailestauti, kad tai gali leisti ją išgirdusiems Lietuvos *bel canto* operinės mokyklos atstovams dar kartą teigti, neva barokinis dainavimas yra balsų gadinimas... Abejonių jiems gali sukelti ir V. Genaux „piktnaudžiamas“ krūtininiu registru, nors iš barokinių traktatų panašu, kad kastratų laikais šioje muzikoje tai buvo visiškai priimtina. Taip pat būtų galima ir vėl diskutuoti apie *vibrato* baroko muzikoje. „Les Accents“ orkestras groja be *vibrato*, jį naudoja tik kaip ilgos natos papuošimą – tokia yra daugumos istoriškai pagrįsto baroko muzikos atlikimo propaguotojų pozicija. O Vivicos balsas visuomet neramus. Norėtųsi, kad šiame repertuare būtų pasinaudota bent jau priešingu požiūriu – kai tiesi, neivbruojanti nata yra taikoma kaip speciali išraiškos priemonė tam tikrose vietose. Tuomet kur kas ryškiau pasigirstų disonansai ir jų „išrišimai“ bei netikėti harmonijos posūkiai melodijoje, ypatingai suspindėtų trėlės. Iš patirties galima pasakyti, kad dainuoti be *vibrato* giliai kvėpuojant yra kur kas sudėtingiau – tik tuomet, kai nata nustoja virpėti ir nebesvyruoja jos aukštis, kyla tikrasis intonacijos tikslumo iššūkis. Maža to, kiekvienai ilgesnei natai būtina suteikti dinaminę formą, nupiešti išlinkusį jos kontūrą, kad ji būtų gyva, to reikia mokytis ilgai ir kantriai.

Nepaisant minėtų pastabų, bendras vakaro įspūdis buvo magiškas, Lietuvos klausytojai dar nebuvo girdėję taip atliekamos vokalinės baroko muzikos. Ypač įtikinamai skambėjo Händelis, o Scarlatti dainininkės repertuare yra dar labai naujas, tačiau netruks įeiti į jos balso atmintį. Tačiau už Scarlatti turime būti ypač dėkingi – pavienius Händelio kūrinius scenoje dažnai parodo ir Lietuvos atlikėjai, o Scarlatti yra beveik visiškai nepažinta teritorija (iš dalies dėl internete neprieinamų jo operų natų, o visa Händelio kūryba yra pasiekama modernioje notacijoje ir puikiuose leidimuose). Po neabejotinos koncerto sėkmės belieka tikėtis, kad Nacionalinė filharmonija vis drąsiau įsileis baroko repertuarą, nebijodama nesurinkti klausytojų.

Konvertuojant Mozartą

Operos „Idomenėjas“ premjera Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre

JŪRATĖ KATINAITĖ

Retas operos mėgėjas paminėtų „Idomenėją“ tarp mėgstamų Mozarto operų. Ne tik todėl, kad vėliau su libretistu Lorenzo da Ponte sukurtos trys garsiosios operos („Figaro vedybos“, „Don Žuanas“ ir „Visos jos tokios“) tapo reikšmingiausia jo palikimo dalimi, kurią svariai papildė masoniškoji „Užburtoji fleita“. Regis, *opera seria* arba rimtosios operos, žanras nelabai bežavėjo patį kompozitorių. Mozartas buvo jaunas 24-erių metų vyras, atviras naujovėms, o *opera seria* savo aukso amžių jau buvo pergyvenusi, mitologiniai siužetai, dievai, didingi herojai, dori valdovai ir jų idealai pabodo XVIII a. pabaigos visuomenei. Į operos scenas veržėsi kitoniški protagonistai – šmaikštūs, išradingi, geraširdžiai tarnai, išradingai manipuluojantys ponų silpnybėmis. Tad ir Mozartas pasuko šiuo keliu, palikdamas praicitokius herojus kaip Romos diktatoriaus Liucijus, Egipto karalius Tamas, Ponto karalius Mitridatas... Kitaip tariant, „Idomenėjas“ buvo tas kelias, kuriuo Mozartas paskui nebėjo. Teisybės dėlei, dar viena *opera seria* jo karjeroje buvo. Tai „Tito gailėstingumas“, kurios premjera Prahoje įvyko keliomis savaitėmis anksčiau už „Užburtosios fleitos“ premjerą Vienoje, likus vos trimis mėnesiams iki Mozarto mirties. Tačiau „Titas“ tik dar labiau įrodė, kokia konservatyvi atgyvena tuo metu jau buvo *opera seria*, mat ji buvo užakyta Bohemijos karaliaus Leopoldo II karūnavimo proga, tad Mozartui neliko nieko kita, kaip tik vėl kurti senuoju stiliumi, aukštinti valdovo išmintį ir kilniaširdiškumą. Galima įsivaizduoti, kaip Mozartas jautėsi

kurdamas „Tito gailėstingumą“ po tokio šedevro kaip „Don Žuanas“. „Idomenėją“ ir „Titą“ skiria dešimtmetis, kai Mozartas visiškai nutolo nuo šio žanro, kurio vėl teko imtis prieš mirtį. Tai, kas nebekursto kūrėjo aistros, vargu ar gali jaudinti žiūrovą. Čia, ko gero, ir yra tikrasis atsakymas, kodėl „Idomenėjas“ nėra toks populiarus kaip vėlesnės Mozarto operos, nors kartkartėmis statomas pasaulio teatruose. Žinoma, muzika puiki, čia jau kompozitorius bandė įvesti leitmotyvus, prasiveržiančius pro vadinamąją numerių struktūrą. Britų režisierių Grahamą Vicką ši opera taip įtraukė, kad bendras Geteborgo operos (2016) ir Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro pastatymas yra jau trečioji jo šio veikalo inscenizacija. Pirmąsyk „Idomenėją“ jis pastatė su savo vadovaujama Birminghamo operos trupe 2008 m., o antrą – Londono karališkasame „Covent Garden“ teatre 2014-aisiais. Būtų labai įdomu palyginti visas tris versijas pirmiausia esminių akcentų lygmeniu, tačiau teks tenkintis tik pastaruoju pastatymu. Svarbiausia, ką režisierius akcentuoja šiame spektaklyje – tėvo ir sūnaus priešprieša, kartų susidūrimas. Idomenėjas, silpnumo akimirką pažadėjęs paaukoti pirmą sutiktą būtybę, idant Neptūnas dovanotų gyvybę jam pačiam, krante pirmiausia sutinka sūnų Idamantę. Režisieriui rūpi pamatinis krikščioniškas – sūnaus aukojimo – klausimas, tačiau dar labiau jį jaudina paklusnumo ir pareigos, meilės ir neapykantos niuansai tėvo ir sūnaus santykiuose. Dargi pats Mozartas rašydamas šią operą bandė išsiveržti iš slegiančios savo tėvo Leopoldo globos ir diktato.



Scena iš spektaklio

Kitas dalykas, kurį akcentuoja režisierius, – Europos ir Azijos konfliktas, paradoksaliai susišaukiantis su mūsų dienų geopolitinėmis aktualijomis, tad režisierius veiksmą perkėlė į šiandieninę Graikijos salą, kurios krantus nuolat pasiekia pabėgėliai iš „karštųjų“ Azijos taškų. Štai tokiam pabėgėlių barake (dailininkas Paulas Brownas, šviesų dailininkas Giuseppe di Iorio) plėtojasi civilizacijų ir kartų konfliktas. G. Vickas virtuiziškai adaptuoja libretą, skrupulingai modeliuoja siužetines linijas. Personazų charakteriai, veikimo logika, tarpusavyo santykiai ir mizanscenos – viskas iki detalių apmąstyta ir suvaldyta. Žiūrint spektaklį kyla klausimų dėl vieno ar kito simbolio, mizanscenos iššifravimo, tad vieną sykį pažiūrėjus spektaklį norisi eiti darsyk, atrasti nepastebėtus ar neperprastus

dalykus. Nors spektaklis balansuoja ant ribos būti perkrautas simbolių ir prasminių niuansų, jis neužgožia Mozarto partitūros, netrukdo sekti muzikos tėkmės. Ir tai išskiria G. Vicką iš daugybės režisierių, perkeliančių operų siužetus į mūsų laikus ir pamiršančių muziką. Šis spektaklis atidus muzikos tėkmei, akcentams, tempų ir nuotaikų kaitai. Ir net jei visai nepatiktų šio pastatymo estetika, vargiai rastum režisieriui profesionalių priekaištų. Komplimentai skrieja ir puikiam dirigentui Johannesui Wildneriui, kuris sugebėjo ne tik nepriekaištingai atlikti Mozarto partitūrą, bet ir priversti publiką pamiršti anaipol ne tobulą LNOBT salės akustiką. Orkestras skambėjo ne tik veržliai, darniai, bet ir, ko dažnai pristinga, subtiliai. Ir tie tylieji epizodai neprasmego orkestrinėje, o pasiekė ir ausis, ir sielą. Skambesį praturtino rečitatyvuose naudotas hamerklavyras vietoj ausiai įprasto klavesino. Mozartas veržėsi ne tik muzikos kalbos, bet ir instrumentarijus naujovių link. Fortepijono pirmtakas hamerklavyras tuo metu stūmė iš vartosenos klavesiną. Neabejotinas solistų ansamblio lyderis – Idomenėjo vaidmens atlikėjas tenoras Paulas Nilonas. Tikras malonumas ne tik sekti įtaigų artistą ir mėgautis balsu, bet ir atrasti jo daugiabriaunį tembrą. P. Nilonas išpildė kompozitorių svajonę – balso spalvų kaita įkūnija personažo raidos liniją. Kartais jo tenoras skamba šviesiai ir subtiliai, o kartais tirštumu ir tamsumu priartėja prie baritono skambesio. Būta epizodų, kai balse suskambo dar ryškesnių atspalvių, net dingojosi – neįsivaizduoju, kaip kitas dainininkas? Idamantę įkūnijo gražus, šviesus Emmanuelio Faraldo tenoras.

Scenose su Idomenėju dar labiau išryškėjo dviejų tenorų tembriniai skirtumai. Kartais norėjosi ryžtingesnio Idamantės skambesio. Čia galima suprasti, kodėl kartais šiam vaidmeniui statytojai renkasi mecosopranus, kurie turi didesnę tembrinių spalvų įvairovę. Mozartas Idomenėjo partiją rašė kastratui, kas taip pat tuo metu jau buvo nykstanti tradicija. Ilijos vaidmenį sėkmingai sukūrė Aistė Pilibavičiūtė, kurios sopranas ypač žavėjo pirmoje jos scenoje. Malonaus tembro, techniškai įvaldytas balsas lengvai slydo sudėtingesniais partitūros puslapiais. Sunku prilygti tembrine dramaturgija tokiame meistriui kaip P. Nilonas, tačiau dainininkė dar tik pradeda karjerą ir šis jos vaidmuo yra sėkmingas žingsnis aukštyne. Temperamentingoji Elektra vaidinanti Viktorija Miškūnaitė atsidadė savo stichijoje, netgi tapo spektaklio *spiritus movens*. Įspūdingai buvo atlikta jos pirmojo veiksmo scena, o štai gana sudėtinga II veiksmo arija išdavė dainininkę nesveikuojant, tačiau po pertraukos iš visų jėgų susikaupusi profesionalė įveikė savo partiją. Gražiai skambėjo ir Mindaugo Zimkaus balsas, darsyk įrodęs, kad Mozarto muzika yra sava šio dainininko erdvė. Gerą įspūdį paliko ir puikiai Česlovo Radžiūno parengtas choras, iš kurio J. Wildneris šįkart išgavo ir gerokai subtilesnių spalvų. Šios mintys paremtos tik antrosios premjeros (birželio 2 d.) įspūdziais. Gaila, kad į premjerinę sudėtį statytojai neįtraukė daugiau lietuvių solistų. Tad įdomu bus sulaukti Tomo Pavilionio (Idamantė) ir Ritos Petrauskaitės (Ilija) pasirodymo šioje operoje.



Paul Nilon (Idomenėjas) ir Emmanuel Faraldo (Idamantė)

M. ALEKSO NUOTRAUKOS

Išteisinimas teatru

Festivalio „Kontakt“ precedentas

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Ar gali teatro menas vienai savaitei paveikti nedidelio Lenkijos miesto gyvenimo tėkmę, sujaukti kasdienybę, įtraukti į savo orbitą ir nedaloma savastimi paversti unikalius tarptautinius reiškinius? Kartais. Tokiai sėkmės istorijai 27 metus gyvuojantis tarptautinis teatro festivalis „Kontakt“ pradeda ruoštis iš karto po baigiamojo vakaro fanfarų ir nugalėtojų paskelbimo. Ilgai rengiamasi tam, kad Torunėje kasmet įvyktų aktualus, kokybiškas, aštrumo nevengiantis dialogas tarp Rytų ir Vakarų. Ir tam, kad septynios festivalio dienos būtų pilnos ne tik geriausių spektaklių, bet ir laboratorinės veiklos, apimančios naujų pjesių skaitymus, parodas, instaliacijas, paskaitas, seminarus ir kiekvieną festivalio dieną apibendrinančias, kraują kaitinančias diskusijas.

Torunė – astronomo Mikalojaus Koperniko ir vieno stipriausių Lenkijos universitetų miestas. Gal todėl festivalis išsiskiria racionalumą ir mokslinį azartą vienijančia akademine dvasia bei idealistine siekiamybe pažinti, išstudijuoti ir apibendrinti dabarties teatrinius ryšius bei įtakas, jungtis su globaliais, kertiniais nūdienos reiškiniais. „Kontakt“ – tai festivalis apie čia ir dabar. Šia mantra prasidėdavo rytiniai bendri visų festivalio dalyvių ir svečių pusryčiai po atviru dangumi Wilamo Horzycos teatro aikštėje ir kaip leitmotyvu baigdavosi virtualios, dėmesį kaustančios diskusijos vėlai naktį.

Būti įvertintam Torunės „Kontakt“ festivalio prizui – svarbu ir reikšminga. Ne tik Lietuvos teatro šedevrams toks prizas yra tapęs sėkmės ir pripažinimo tilteliu, permestu tarp dviejų dangaus kūnų, pasižyminčių savo autentiškomis socialinėmis ir meninėmis sistemomis. Rytų planeta, Vakarų planeta, ir šis festivalis lyg tarpplanetinio kontakto galimybė. Šių metų festivalio „Kontakt“ žiuri – lietuvius Marius Ivaškevičius, vokietis Thomas Irmeris ir lenkas Dariuszas Kosińskis – laimėtojus paskelbė neatidėliodami, praėjus tik porai valandų po paskutinį vakarą vainikavusio belgų trupės „Les Ballets C de la B“ spektaklio „Rekviem L.“ („Requiem pour L.“, rež. Alainas Platelis). Žiuri valia pagrindiniai festivalio prizai iškeliavo į du miestus: Gentą Belgijoje, Vakaruose, ir Maskvą Rusijoje, Rytuose. Komisijos sprendimas neginčijamas, bet giliai širdyje bent jau vieną iš svarbiausių prizų, skiriamą už geriausią aktorės vaidmenį, aš padalinau keturiems miestams: Rygai, Krokuvai, Maskvai ir Gentui.

Latvė Guna Zariņa yra žvaigždė. Bet kokius grožio kanonus laužanti, intelektualė, sarkastiška, scenines emocijas itin racionaliai dozuoianti, manipuliatyviai suvaldanti arba išsprogdinanti aktorė. Jos Rygos Michailo Čechovo rusų teatre sukurtas pagrindinis vaidmuo „Medėjoje“ prikausto dėmesį. Ji, Medėja, tampa savotišku spektaklio mediumu, arba kiekvieną spektaklio – teroristinės operacijos – niuansą kontroliuojančiu, suvaldančiu ir finale išsprogstančiu smegenų centru. Spektaklio režisierius Vladislavas Nastavševs sėkmingai užkariauja tarptautinį teatro olimpą kūriniiais, išsiskiriančiais ribine askeze, gebėjimu priversti žiūrovą maksimaliai įsitraukti į liguistą, trapią, aižėjančią sceninę realybę. Jo „Medėjoje“ galima įskaityti jautrią Marinos Abramovič kūrybos parafrazę. Scenoje – nedidelė pakyla, dvi kėdės ir nuolat esanti nežmoniško dvasinio skausmo draskoma moteris bei ištamsos į sceną ateinantys ir paslaptimais iš jos išeinantys objektai – vyrai. Karalius Kreontas, sutuoktinis Jasonas, du sūnūs, pasiuntinys ir užkulisuose tragedijai akomponuojantis muzikantas. Medėja čia nubaudžiama dešimteriopei – jai kaip realybės duotybę tenka priimti šiuolaikinio teatro ribiškumą ir žiūrovų akivaizdoje nužudyti

abu savo sūnus. Neapleidžia slogaus košmaro nuojauta – galima įtarti veiksmą nepertraukiama grandine vykstant ir vėl atsikartojant net keliomis erdvinėmis paralelėmis: dabartyje, dramaturgo vaizduotėje ir mitologiniame be-laikiškume. Viskas persismelkę šios moters kančia. Medėjos, bandančios išspręsti dilemą – ar įmanoma užmušti bendrą praeitį? Ir kas laukia po to? Amžinybė?

Lenkų aktorė Małgorzata Kochan bando išspręsti dilemą – mylėti ar ne? Krokuvos Liaudies teatre (*Teatr Ludowy*) sukurtas spektaklis „Slaptas Fridmanų gyvenimas“ („Sekretne życie Friedmanów“) trina ribas tarp kaltės ir nekaltumo, meilės ir neapykantos, sceninio sąlygiškumo ir visiško žiūrovo įtraukimo į veiksmą. Małgorzata Kochan vaidina Elainę Fridman – namų šeimininkę, trijų vaikų motiną, ištikimą žmoną ir Ameriką prieš kelis dešimtmečius supurčiusios pedomofilijos bylos antraeilę heroję. Režisieriaus Marcino Wierzychowskio spektaklyje visoms aktorėms tenka antraplaniai vaidmenys. Pasirinkimas siauras: arba savo gyvenimo nekontroliuojančios, aplinkai, valdžios struktūroms ir žiniasklaidai paklūstančios aukos, arba kuklūs vaidmenys jėgos struktūrų hierarchijoje, pavyzdžiui, policininkė, advokatė, prokurorė ar



P. SIERACZYŃSKI NUOTR.

Scena iš spektaklio „Slaptas Fridmanų gyvenimas“

ekskursijos po sugriautą vienos šeimos gyvenimą vadovė.

„Slaptas Fridmanų gyvenimas“ trunka tris valandas be jokių pertraukų, kiekviena scena verčia žiūrovą persikelti į skirtingas teatro erdves. Per šį spektaklį pažinau teatrą nuo rūsio iki palėpės iš pačių patraukliausių ir bjauriausių jo pusių. Dar mus visus privertė išsąmoninti, kokiais bejėgiais ir ciniškais svetimų istorijų vartotojais esame virtę. Skausmingiausios atsivėrimo scenos vyko didžiojoje teatro scenoje suręstoje šeimos namo svetainėje. Erdvės ankštumas ir noras iš kuo arčiau stebėti kiekvieną į situacijos beviltiškumą grimztančių, akyse bręstančių ir senstančių veikėjų mimiką, žodį ir reakciją vertė keturiasdešimt žiūrovų sėstis šalia personažų prie šeimyninio pietų stalo, ramstyti sienas, spoksoti pro žaliuzių plyšelius ar išsidrėbti ant berniukų lovų.

Pilkos kaip pelė, nervingos ir baugščios ponios Fridman vaikai iš laimingų, nerūpestingų ir artimųjų meile apsuptų paauglių virto šeimos pasmerkimo ir griūties dešimtmetį išgyvenusiais vyrais. Paigoje motina juos spiria lauk iš šeimos namų. Ji vienintelė išlaiko ramybę, pagaliau tapusi atidi sau pačiai, o ne ją išdavusiam, gal ir be kaltės kaltam vyrui bei niekam tikusiems, teisinės sistemos išbandymo ir visuomenės pasmerkimo neatlaikiusiems sūnams. Ji tapo tuo racionaliuoju šeimos elementu, įtikinusi vyrą pripažinti jam inkriminuojamą nusikaltimą – lytinį savo mokinių berniukų išnaudojimą. Kaltės suvokimas ir bausmė paspartina Arnoldo Fridmano mirtį, o vyriausias sūnus už jam priskiriamą bendrininkavimą tėvo nusikaltimuose atsėdi maksimalią bausmę. Apie iki galo neįrodytą Fridmanų šeimos paslaptį sukurtas „Oskarui“ nominuotas filmas, kurio pagrindu du lenkų dramaturgai parašė šios dramatiškos teatrinės ekskursijos po vienos šeimos paslaptis scenarijų. Nuteisti ar išteisinti – tokį esminį sprendimą turėjo priimti kiekvienas žiūrovas.

Rusė Marija Smolnikova yra neat-siejama nuo „Dmitrijaus Krymovo laboratorijoje“ vykstančių kūrybinių atradimų. Žavinga aktorė, turinti didžiulį talentą, pelnusi pripažinimą, 2016 m. „Auksinę kaukę“, gavo ir Torunės festivalio prizą už Larisos Dmitrijevnos vaidmenį spektaklyje „Bekraitė“ pagal Aleksandro Ostrovskio dramą. O Dmitrijui Krymovui atiteko geriausio režisieriaus apdovanojimas. Netikėta, kad rusų teatro tėvu vadinamo dramaturgo kūryba tapo impulsu vienam įdomiausių Rusijos teatro režisierių sukurti spektaklį apie savotišką slavišką Karmen. Arba tiesiog Larisą Dmitrijevną – naivią, trapią, iš emocijų nuaustą moterį, bandančią išgyventi meilę verslo aplinkoje, persmelktoje griežtos hierarchijos ir pavaldumo.

Prieš žiūrovų akis nuo prieplaukos atsiveria upės horizontas. Ekране užsimezgęs veiksmas sklandžiai pereina į sceną, kurioje kelios kėdžių eilės atsuktos į ekraną, o per visą šoninę sieną suręsta nestabili ir grubi kabyla, kartkartėmis atsikratanti nušiurusių drabužių naštos. Veikėjai, kurie šiaip yra verslininkai, o širdyje – klasikinės rusiškos juodosios komedijos herojai, dangstosi išgalvotais vardais ir neapibrėžta lytine tapatybe. Vienintelis nekinantis dėmuo čia yra hierarchija, savo negailestingais krumpliaračiais traiškanti kiekvieną, išsiskiriantį kitokiu vidumi. Galima būti barmenu transvestitu, kas rytą prieplaukos restorane patiekiančiu čia pat nupeštą „vištažmogę“; leistina būti prasigėrusia „vyrmotere“, angelo balsu pritariančia Pavolgio totoriaus verslininko machinacijoms, arba vyro vaidinama trijų dukterų motuše, ne tik perėjusia visus pažeminimo pragaro ratus, bet dar ir gerokai ten pasilinksminusia bei pasimėgavusia tuo skriaudos procesu. Bet nevalia būti naivia, įsimylėjusia, pažeidžiama moterimi. Naivumas šiame spektaklyje tampa aukos įdagu, žyme, išskiriančia auką tarp plėšrūnų ir eilinių žioplinėtujų.

NUKELTA Į 5 PSL.



A. ALTENBERGS NUOTR.

Guna Zariņa spektaklyje „Medėja“

Pasaulis aukštyn kojom, bet be jausmų

Spektaklis vaikams Lietuvos nacionaliniame dramos teatre

RAMUNĖ BALEVIČIŪTĖ

Lietuvos nacionalinio dramos teatro repertuaras greta Joėlio Pommerat „Raudonkepurs“ pasipildė dar viena šiuolaikine pjese vaikams – vokiečių autoriaus Carsteno Brandau filosofiniu kūrinio „Trijulis aukštyn kojom“. Tai – originaliai poeziją ir absurda supinantis tekstas, kurio grožį ir įtaigą meistriškai perteikė vertėja Rūta Jonynaitė. Nesunku įsivaizduoti, kad „Trijulis aukštyn kojom“ būtų puiki paveikslėlių knyga. Tačiau Carstenas Brandau savo kūrybos partneriu pasirinko ne dailininką, o nepažįstamus teatro kūrėjus. Paantraštę užrašė tokią: „Gabalėlis teatro VISIEMS nuo 4 metų“.

Pjesę paversti „gabalėliu teatro“ LNDT Studijoje ėmėsi jaunų menininkų komanda: režisierė Giedrė Kriaucionytė, scenografas Vladas Suncovas, kostiumų dailininkas Antanas Dubra ir kompozitorė Karolina Kapustaitė. Vienulį, Dudulį ir Trijulį vaidina aktoriai Marius Čižauskas, Jovita Jankelaitytė ir Kirilas Glušajevs. Sprendžiant iš rezultato, labiausiai spektaklio kūrėjų vaizduotę uždegė pjesės ir jos veikėjų neįprastumas. Kaip galėtų atrodyti Vienulis, Dudulis ir Trijulis, kurie yra nežinia kas, aišku tik, kad ne paukščiai (?), ir kokiame pasaulyje jie gyvena, – atrodo, jog tai svarbiausi klausimai, į kuriuos ieškojo atsakymo „Trijulio aukštyn kojom“ kūrėjai.

Todėl patraukliausia – vizualioji spektaklio pusė. Antanas Dubra veikėjus apdengė pastelinių spalvų ekscentriškais ir įdomiais tyrinėti kostiumais, o Vladas Suncovas juos įkurdino šaltoje metalinėje instaliacijoje-atrakcione. Simetriškas

strypų labirintas įkūnija tvarkos, kurios yra apsėsti Vienulis ir Dudulis, idėją ir kartu trukdo jiems bendrauti. Tai ir yra pagrindinė pjesės mintis: jei beatodairiškai laikysiesi taisyklių, gali prarasti kai ką labai svarbaus.

Nereikia nė sakyti, kad tai labai rizikinga mintis, turint omenyje tikslinę spektaklio auditoriją – 4–7 metų vaikus. Šio amžiaus tarpinio vaikams tvarka yra gyvybiškai svarbi, užtikrinanti saugumo jausmą. O Brandau iš tikrųjų apverčia pasaulį aukštyn kojom: „Jei būtume paukščiai, visa skaičių seka apvirtų AUKŠTYN KOJOM. Ir mielasius Dudulis galėtų pirmas pavadinti mane MIELUOJU.“ Man regis, pjesėje šią „ereziją“ atperka jausmingumas. Vienulis ir Dudulis ilgisi kitokio pasaulio ir kitokio bendravimo:

Dudulis: Būtume PAUKŠČIAI. Noriu pasakyt. Tu nebebūtum PIRMAS. O AŠ. Aš nebebūčiau visada ANTRAS, noriu pasakyti. Švilpautume kaip PAŠĖLĖ sumišai.

Vienulis: Tu man sakytum MIELASIS.

Tyla
Dudulis: MES ne paukščiai, Vienuli.

Vienulis: Ne, mielasius Duduli. Deja.

Ir būtent šis „deja“ leidžia atsirasti Trijuliui – jausmus vertinančiam labiau už taisykles. Būtent dėl šio ilgesio jam pavyksta Vienulio ir Dudulio pasaulį, kuriame Vienulis visada pirmas, o Dudulis visada antras, apversti aukštyn kojom. Priešmokyklinukai viso šito suvokti, be abejo, negali. Ir neturi. Tačiau jie gali atpažinti jausmus. O štai



D. MATVEJEVO NUOTR.

Marius Čižauskas ir Jovita Jankelaitytė spektaklyje „Trijulis aukštyn kojom“

jausmų ir suprantamo personažų bendravimo labiausiai ir trūksta Giedrės Kriaucionytės spektaklyje.

Vaikui ne taip svarbu išsiaiškinti, kas tie Vienulis ir Dudulis; jam svarbiausia – ar jie draugai. Ar draugai? Nežinia. Jovitos Jankelaitytės Dudulė – minkštesnė, jausmingesnė ir tikslesnė, ieškanti kontakto. Ar ji bent kiek rūpi Mariaus Čižausko Vienuliui, kuris tiesiog imponantiškai žongliruoja žodžiais, sunku suprasti. Gerokai daugiau aiškumo į spektaklį įneša pasirodęs Kirilo Glušajevs Trijulis. Nepaisant viso savo keistumo, Trijulis aiškiai įkūnija kitokio – bauginančio ir kartu viliojančio savo kitoniškumu – archetipą. Mažiesiems žiūrovams jis – paprasčiausiai kitoks vaikas, norintis tapti trečiu dviejų bičiulių

draugu. Vis dėlto režisūros požiūriu antroji spektaklio dalis gerokai suvelta – įvykių eigą tampa sunku sekti net ir suaugusiems.

Visiškai nenoriu pasakyti, kad kūrinyje vaikams būtinai viskas privalo būti paprasta ir aišku. Čia mes, suaugusieji, pernelyg nerimaujame, kaip vaikas supras, kad, pavyzdžiui, „Trijulis čiumpa kirminą. Praryja – ir pasaulis apsiverčia aukštyn kojom. Vienulis ir Dudulis pakyla aukštyn. Į dangų. Kuris dabar yra žemė.“ Vaikas gali susierzinti dėl tokių „nesąmonių“, bet gali ir susižavėti, nustebti. Nelygu vaiko temperamentas ir mąstymo būdas. Bet kokiu atveju jam atveriamas kitoks požiūris į pasaulį, iš kurio daug galima pasimokyti. Bet tam visų pirma jis turi aiškiai išgirsti!

Kalbinė pjesė vaikams – didžiulis iššūkis, reikalaujantis ypatingo rakto. Kol kas neatrodo, kad režisierė būtų jį radusi. Aktoriai dažnai „normina“ keistą pjesės kalbą, nesilaiko muzikalaus ritmo, netaisyklingai kirčiuoja, neva „improvizuoja“, keisdami tekstą (per premjerą teko išgirsti net tokių frazių, kaip „iš jo eina *ignoras*“). Mažiausiai prie kaištų šiuo požiūriu nusipelnė Jovita Jankelaitytė.

Tokie kūriniai kaip „Trijulis aukštyn kojom“ prašyte prašosi aptarimo, nes labai tikėtina, kad mažieji žiūrovai (o tikriausiai ir kai kurie tėvai) po spektaklio liks sutrikę. Tai anaipso nėra blogai, tačiau jiems reiktų sudaryti galimybę išreikšti savo jausmus. Apmaudu, kad tai neįeina į LNDT edukacinės veiklos viziją.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

Auka privalo būti sunaikinta – tokia naujojo pasaulio tvarka. Naujas pasaulis, naujos vertybės, o nelaimingi čia visi iki vieno. Išskyrus be meilės gyventi nebegalinčią ir nenorinčią Larisą.

L. yra baltaodė, šviesiaplaukė, penkiasdešimtmetį perkopusi moteris. Ji turėjo sąmoningai sutikti tapti personažu Alaino Platelio spektaklyje „Rekviem L.“. Tam reikėjo papildomų aplinkybių – kameros, išlaukto momento ir šaltakraujiško montažo. Kamera tik nufilmavo iš arti, o moteris atidavė spektaklio kūrėjams teisę pamatyti savo priešmirtinę agoniją. Montažo režisieriaus užduotis buvo negailėstingai tiksliai – iš ilgų agonijos valandų sumontuoti šimto minučių kūrinį. Tokį, kad nebūtų įmanoma atitraukti akių. Dar truputį – ir jis susiurbtų žiūrovus kaip juodoji kosmoso skylė, bet tada režisierius



Scena iš spektaklio „Rekviem L.“

CH. VAN DER BURGHTO NUOTR.

leidžia kompozitoriui Fabrizio Casoliui užpildyti visą milžinišką scenos tūrį Mozarto „Requiem“ variacijomis. Keturiolika gyvybingų, labai kūniškų ir jausmingų muzikantų užtvindė scenos pasaulį

garsais, improvizacijomis ir griežtomis judesių trajektorijomis. Scenos paviršių dengia antkapių kubai, kuriais sudalyta visa scenos plokštuma vizualiai primena sukrečiantį monumentą, skirtą Holokausto

aukoms Berlyne. Guminiiais batais avintys muzikantai vaikšto, straksi, braiduoja, šoka, sėdi, klajoja, svinguoja tarp ir ant antkapių plokštumų. Maža to, tarp keturiolikos vyrų tik viena moteris – galingo

balso ir stoto juodaodė – tampa savotišku atsvaros tašku baltosios herojės agonijai ekrane. Vitališka vokalistė, įkyriai primenanti Vilendorfo Venerą, siurbia į save partnerių ir žiūrovų dėmesį. Šiame „Rekviem“ grožis, sakrali šviesa, humanizmas pjaunasi su egzistencine gėda, neįtikėtinu nerimu stebint neįtikėtiną mirties triumfą. Laidininkas ir mūsų vedlys šioje nepavydėtinoje sceninėje akistatoje yra tik muzikantai. Jie – ir savotiška apsauga, įžeminanti žiūrovų salėje susitvenkusias emocijas. Žongliuodami muzikiniai stiliais, žaisdami savotišką muzikos ir judesio *pingpongą*, jie padeda mums ištvirti, lydi spektaklio reljefu tarsi atlaidūs atsidavusieji mirties slėpinio tarnystei. „Rekviem L.“ laimėjo didžiąją dalį festivalio „Kontakt“ prizų. Ir man niekada nekils klausimas – kodėl?

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Budrumo pamokos

Alaino Platelio „Nicht Schlafen“ festivalyje „Naujasis Baltijos šokis“

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Šiomet dvidešimt pirmą kartą surengtas tarptautinis festivalis „Naujasis Baltijos šokis“ jau virto istorija, baigiasi scenos meno sezonas, ir mintys krypsta link rudens, kada bus pradėtas imti naujų teatro ir šokio spektaklių bei projektų derlius. Vis dėlto Alaino Platelio spektaklis „Nicht Schlafen“, įtrauktas į festivalio programą, nesileidžia užmirštamam – ir dėl subjektyvių, ir dėl objektyvių priežasčių.

Apie spektaklį socialiniuose tinkluose svarstė ir recenzijas rašė įvairių kartų Lietuvos teatralai, ir ką nors esmingai nauja sunku bepridėti. Tačiau šis kūrinys ir jo spektakliai Vilniuje – ne tik šiuolaikinės šokio kultūros, bet ir šiuolaikinio šokio istorijos dalis. Alaino Platelio trupė „Les ballets C de la B“, įkurta Gente 1984-aisiais, keleriais metais senesnė ir už atkurtą Lietuvą, ir už pastaruosius du dešimtmečius aktyviai besivystančią Lietuvos šiuolaikinio šokio kultūrą. Be to, Platelis ir Lietuva turi savo istoriją: belgų choreografas su spektakliu „Bonjour Madame“ (sukurtu 1993 m.) 1995-aisiais dalyvavo antrajame festivalyje LIFE, o kiek vėliau parodęs spektaklį „La Tristeza Complice“ dosniai pasidalino liūdesiu – ir ne tik liūdesiu, bet ir gaivinančiu požiūriu į teatro bei šokio formas, laisve rinktis raiškos priemones ir temas, susijusias su esminiais žmogaus būties aspektais: be dekoracijų ir „nudavinėjimo“, kurio ir anuomet teatro kultūroje buvo nemaža.

„Nicht Schlafen“ sukurtas atsižėmiant į laiką, kuomet, palankiai susiklosčius aplinkybėmis, pradėjo formuotis Lietuvos nepriklausomybės idėja. Pirmasis pasaulinis karas, kuriam pasibaigus nusilpusi, suaižėjusi senoji Europa pripažino jaunų valstybių teisę į savo vietą žemėlapyje, spektaklyje iškyla kaip nuojautų, asociacijų grandinė, ir jei ne paties choreografo pasisakymai, festivalio spaudos pranešimai ar buklete pateikta informacija, ko gero, apie tai net nesusimąstytum.

Politinių ir visuomeninių suirucių temos šokio kultūroje gana retos, nors galima prisiminti ir Maurice'o Bėjart'o spektaklį „1789 et nous“, sukurtą minint Prancūzijos revoliucijos dviejų šimtų metų sukaktį (premjera – 1989 m. gegužės 2 d.), ir „Auros“ šokio teatro dedikaciją 1863 m. sukilimui – spektaklį „1863“, kurį pastatė vengrų choreografas Ferencas Feheris (premjera – 2013 m. kovo 11 d.).

„Nicht Schlafen“ – didžiausias erdve, laiku ir šokėjų grupe šio festivalio kūrinys, kurio fone kiek nublanko ir kiti festivalio spektakliai,

ir labiau į kamerines formas linkstantis Lietuvos šiuolaikinis šokis, stokojantis ir ambicingesnių idėjų, ir galimybių jas įgyvendinti, ir auditorijos, kuri gebėtų palaikyti gyvą šokio pulsą ir garantuoti stabilius jo dūžius.

Spektaklyje, kurį Platelis sukūrė 2016 m., svarbią vietą užima scenovaizdis (scenografė Berline De Bruyckere), kuriame nenaudojamos vaizdo atkūrimo technologijos, tapusios privalomos šiuolaikiam teatrui. Tačiau jis principingai statiškas – kaip ir kairėje pusėje tįsančių gaisrenų muliažai; jokių sceninių efektų, tik šokėjai, užpildantys erdvę kanonų nepaisančia gaivališka judesio energija. Lietuvos šiuolaikiniame šokyje dominuoja moterys – išskyrus visur spėjančius dalyvauti Mantą Stabačinską ir Marių Pinigį. „Nicht Schlafen“ – vyrų spektaklis, tarp jų kaip lygiavertė dalyvė veikia ir viena šokėja, retkarčiais galbūt ir įkūnijanti vieną iš daugelio karinio chaoso aukų, bet aukos čia, dabar (ir visur, visada) – kaip angelai, neturintys lyties, tautybės ar rasės.

Dar vienas vaizdinis spektaklio dėmuo – kostiumai (dailininkė Dörine Demuyne), kurie, priešingai nei scenografija, nuolat kinta, ir tikriausiai nėra nė vieno spektaklio,



Scena iš spektaklio „Nicht Schlafen“

neįmanoma suvaidinti, tačiau tai nėra nesuvaldomas gaivalas: be atodairiškų grumtynių epizodus keičia sinchroninių, tiksliai erdvėje organizuotų judesių deriniai, klasikinio baleto judesių temperamentingi pastišai, primenantys ir XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje kraštutinį sustabarėjimą pasiekusią

tai tik vienas „Nicht Schlafen“ garsų sluoksnius – kad ir kaip keista, drauge su prislopintomis šviesomis migdantis, raminantis, šipinantis žiūrovų budrumą. Kiti garsai – iš pasivaikščiojimų po Šveicarijos kalnus įstrigęs karvių skambalėlių tilindžiavimas, susiduriančių, krintančių ir vėl besikeliančių

moralizavimo, bet nevengiant tam tikro dekoratyvumo, kuris, nepaisant choreografo ir šokėjų pastangų, spektaklio temą įkalina anapus rampos.

Be to, choreografinis spektaklio intensyvumas netolygus, lieka įspūdis, kad kartais tarytum įstringama tose pačiose choreografinėse temose, judesių derinimo paradokсай (atsitiktinumo nulemti judesiai, kūnų, primenančių guldymo į kapą ikonografiją, pynės su saikingu nuogo kūno demonstravimu) pradeda kartotis, jiems pristinga vidinę kūrinio prasmę gebančios artikuliuoti dinamikos, kuri suintensyvėja spektaklio pabaigoje.

Seniai naudojamas ketvirtosios sienos griovimo triukas pasiteisina – spektaklio pradžioje į žiūrovus skriejusios drabužių nuoplėšos pabaigoje virsta gyvais šokėjų kūnais. Pritemusi scena lieka tuščia – šokėjai įsimaišo tarp žiūrovų, vieni prisišlieja prie pirmųjų eilių, kiti lipa per žiūrovų galvas, svirdinėdami ant porankių, o grįžta tiesdami rankas ir prašydami padėti išlaikyti pusiausvyrą; kiti žiūrovų prašosi palydimi ir beveik užkeliama atgal ant scenos. Tai suformuoja papildomą spektaklio ir publikos ryšį, kuris dar labiau sutvirtinamas ironiškais paskutiniaisiais *tableaux*; jų pozų akcentai kartu su žvalia muzika sulaukia pritariančių žiūrovų reakcijų.

„Naujojo Baltijos šokio '18“ programa, pristačiusi pačias įvairiausias judesio ir šokio formas, raginusias išgirsti kūną, Alaino Platelio spektakliu „Nicht Schlafen“ ir iliustratyviai, ir asociatyviai priminė *danse macabre*, kurio bet kada gali būti pakviestas visas pasaulis.



D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

kuris šiuo požiūriu būtų toks pat, nes drabužiams lemta virsti skutais, atidengti šokėjų kūnus, taip pat – ir sielas, netgi formuoti judesių platią ar trajektorijas (tai priklauso nuo audinio storio ar drabužio patvarumo), kai jie plėšomi nuo kits kito kūno, skrieti į salę tarytum spektaklio krauju aptaškant respektabilią, iš saugaus atstumo dramatiškus įvykius linkusią stebėti publiką.

Šokėjų atsidavimas spektakliui – maksimalus, tokios energijos

baleto kultūrą, ir ironišką pačios trupės pavadinimą. Platelio „bale-tai“ – daugiau nei tris dešimtmečius trunkanti kūno galimybių laboratorija, kurioje laukiami pačios įvairiausios prigimtios judesiai, dėliojami į intuicijos ir vidinio poreikio nulemtą mozaiką.

Spektaklio choreografiją ir nuotaiką lemia muzika, lengvai atpažįstamas Gustavo Mahlerio *Adagietto* iš Penktosios simfonijos, kuris turi ir lietuvišką choreografinių interpretacijų istoriją. Tačiau

kūnų šnopavimo, alsavimo, šūksnių įvairiomis kalbomis, ant kojų pririšamų tarškynių kuriamos melodijos – pripildo spektaklį chaoso, kuris pateisina visus pateiktus „Nicht Schlafen“ koncepcijos aiškinimus apie karą, gyvenimą, mirtį ir viltį.

Nirtulingame, kartais agresyviame spektaklio plastiniame audinyje atsiranda vietos ir pauzėms, švelniam humorui, kuris nužemina apokaliptines spektaklio intonacijas, skatina į jas labiau įsiklausyti ir pajauti – be didaktikos ir

ATKELTA IŠ 1 PSL.

Transcenduojantis pieštukas

reljefiški. Tai miškas, o gal oranžerija – sunku tamsoje įžiūrėti, o priėjusi prie pat ne tiek matau, kiek jaučiu anglį – juodumą, gautą iš medžių, iš nupieštojo miško pirm-tako, augusio prieš šimtus milijonų metų, o dabar glūdinčio žemės gelmėse. Naudodamiesi jo energija mes gražiname į atmosferą anglies dvideginį, pamažu artindami klimato atšilimo katastrofą. Anglis – tai Žemės „tamsos širdis“ – būtinas gyvybės elementas, kuris tampa mirtinas, kai jo per daug.

Damerellio įskaityti du Josepho Conrado romano „Tamsos širdis“ (1899) fragmentai duoda toną visai parodai. Sėdu ant juodos pagalvėlės, kaklu beveik liečiu kolonėlę, iš kurios sklinda balsas – intymus, girdimas tik iš labai arti. Klausytis reikia atidžiai, susitelkus, kad atsiribotum nuo skliautais aidinčio turistų klegėjimo. Ir tuomet tas ramus vyro balsas tampa truputį mano. Atrodo,

lyg iš mano (pasąmonės) gelmių sklinda žodžiai apie plaukimą upe, rankas išskėtusios moters figūrą saulėlydžio šviesoje, apraudamą prekiautoją dramblio kaulu Kurčą, „šešėlį, tamsesnį nei nakties šešelis“, kuriuo kažkas sekė, tikėjo, o dabar nebepamatys „niekada, niekada, niekada“. Balsas klausia: ar prasminga buvo jo auka, jei iš jo nieko neliko? Žiūriu į Kristų nudužusia pėda. „Liko tik žodžiai“, – šnabžda Damerellis-mano-vidinis-balsas. Paskutinis mirštančio Kurco žodis buvo „siaubas“. Ne, pameluoja pasakotojas jo vis dar gedinčiai moteriai, tai buvo – „tavo vardas“.

Žodžiai „siaubas, siaubas“ suskamba garsiau. Toliau vaikstant po parodą, jie vis pasigirsta po Ramintojos skliautais, tarsi jų pačių šnabždami: *the horror, the horror*.



Vanna Bowles, instaliacijos „Stalo parabolė I–V“ fragmentas. 2017 m.

Kitų autorių piešiniai taip pat vėdžioja po mišką. Įnirtingai išpiešti lapai, kamienai, šešėliai plevena, atrodo kaip pilkos telkiniai, kur tankmė neįmanoma – ji niekaip netampa giliai juoda. Priešingai – jei pamėgini išgauti visišką tamsą, ji ima blizgėti lyg blausus tavo pastangų veidrodis. O tarp tų pilkų juodumų – balti ploteliai, panašūs į žemėlapių baltąsias dėmes, žavėjusias Conrado romano pasakotoją Marlou (tokių XIX a. pabaigoje dar buvo!), nes tai – tikrosios „tamsos vietos“.

Šviesos ir tamsos reikšmių vibracijos man priminė piešimo pamokas, kai mokytoja liepdavo neperspausti – štrichuojant šešėlius visada palikti baltą popieriaus plyšelius, nes tik taip piešinyje bus oro. Kai kurie parodos „Tamsos širdis“

autoriai palieka daug oro, jo negaili, todėl apsilaupiusios Ramintojos sienos susilieja su nupieštais miškais, tarsi tai būtų tas pats. Piešiniai – tik patamsėjimai sienose, miško įžvalgos mūre – lyg prisimenamas bažnyčios architekto įkvėpimo šaltinis, nes juk iš tolo ir Ramintojos bokštas atrodo kaip gležnas dangun besistiebiančias augalas.

Roberto Johanssono (Švedija) ir Baso Ketelaarso (Olandija) piešiniai, fotografijos ir koliažai patys atveria paveikslą kaip langą į gamtą, sudurto jį iš kelių žiūros taškų, iš kelių laikų, kad miško šakos ir šaknys dar labiau susirazytų, demonstruotų laukinės gamtos iracionalumą, kurį taip norisi sutvarkyti inžinieriui, kaip romano herojus Kurcas civilizavo vietos gyventojus: „Išnaikinkite tuos laukinius!“

Tai – *post scriptum* po jo raportu, kurį užsakė Conrado išgalvota Tarptautinė draugija laukiniams papročiams slopinti. Apie tai pasakoja antroji ištrauka iš „Tamsos širdies“, kitame ekspozicijos gale skaitoma to paties Damerellio balsu. Asociacijos neišvengiamos: sovietiniai inžinieriai metalinėmis perdangomis ir betonu „civilizavo“ gamtišką Ramintoją, o dabarties žmonija baigia civilizuoti sumažėjusio pasaulio gamtą. Paskutiniai iki šiol užmirštose valstybėlėse likę miškai masiškai kertami ir verčiami vienadieniais baldais.

Johanssono fotokoliažas „Nacionalinė energijos sistema“ („National Grid“) rodo tą virsmą tiesmukai: eglės kamienas virsta elektros stulpu, bet ir jie patys jau virsta, iš jų „augantys“ laidai atrodo kaip nunykusios medžių šakos ir kiek primena už Europos Sąjungos paramą mūsų miestuose sodinamus ir jau paliegiusius medelius. *The horror, the horror*. Šioje fotografijoje tarsi pranašaujama pabaiga pačiai civilizacijai – kaip gamtos kerštas. Jo jėgą sustiprina Algirdo Jako (2014 m. sukūrusio Conrado knygos viršelį) piešiniai anglimi – jie tarsi rodo, kas liks po žmogaus: augalų atsikovoti rūmai, saugoję totalitarinę sistemą, modernistiniai statiniai – jau permatomi, ryjami gamtos. Virš iškirtimui vienodai susodintų miškų styros vėjo malūnai ir signalizuos niekam. Bet kol kas kryptis priešinga – civilizacija baigia įveikti gamtą. „Išnaikinkite tuos laukinius!“ – šnabžda „Tamsos širdis“ kaip prieš šimtą metų, tik „laukiniai“ – tai medžiai ir mes.

Gamta miršta, kaip romane „Tamsos širdis“ miršta žmogaus siela ir tik paskui – kūnas. Apie tai primena Vannos Bowles (Švedija) instaliacija „Stalo parabolė

I–V“. Ant paprastų („ikėjinių“?) baltų stalų išdėlioti žmonės vaizduojantys piešiniai ir skulptūrėlės, pagamintos iš popieriaus. Atskirai iškarpytos paukščių plunksnos nuštrichuotos pieštuku, tad jie primena iškamšas – paukščiai, tradiciškai simbolizuojantys „sielas“, miršta ar jau mirę: pirmąjį laiko sugavusi gipsinė ranka, kitas guli ant šono, trečias – ant nugaros užvertęs kojas, kurios iš tolo primena išrauto medžio šaknis, ketvirtąjį kūne jau sudėti kokonai, iš kurių išsisir aplinkui išdėlioti blizgantys vabaliukai ir drugeliai, tokie lengvi, kad atrodo kaip tikri – peršviečiami. Šalia mirštančių paukščių piešiniuose miršta žmonės. Bowles pakanka nupiešti užuominas – baltą seselės-vienuolės abitą ir sudėtas (amžinam poilsiui?) lignonio rankas, pirštais stuksenamą krūtinės ląstą, užsimerkusį – negyvą – vaiko veidą. Iš kur žinau, kad jis nemiega? Tiesiog žinau – matau aiškiai: sustingęs ir nebekvėpuoja (gal kad autorė šešėliuose nepaliko oro). Išdidžiai, beveik ekspozicijos centre, stovi tik pagrindinis šios instaliacijos akcentas – didžiulė „Transcenduojanti papūga“. Kaip ir pridera „sielai“, ji bekūnė, o tarp sparnų matyti transcendavimo orientyras – Kristus nudaužta pėda.

Priešais nukryžiuotąjį, kitame erdvės gale, kybo Lynette Smith (Australija) videoinstaliacija „Nepaslėpta“. Dviejuose ekranuose ištiesiami ir užgniauziami dnelai – o jų viduryje pieštuku nupiešti tamsūs apskritimai. Kartais nesimato nė vieno, kartais jie yra abu, spokso lyg juodai švytinčios akys. Menininko kūnas prikalamas pieštuku, o sidabriškas grafitas virsta krauju – jis taip atrodytų naktį, kai nematyti spalvų, tik tai žvilganti tankesnė tamsa (kaip Johno Le Carré romane „Aukščiausios rūšies žmogžudystė“ („A Murder of Quality“). Ar tai ne per daug šventvagiška analogija? Nors gal ji tiksli – kam belieka aukotis šių dienų pasaulyje? Ir dėl ko? Kas lieka? – galime paklausti Damerellio įkalbėtu Marlou balsu. Ir atsakyti: piešiniai, ne žodžiai.

Baltose žemėlapių dėmėse tūnantis vienišas žmogus romane išprotėja – virsta „tamsos širdimi“ – ir miršta, bet paskatina pažvelgti į „laukinius“ kaip į žmones. Paroda „Tamsos širdis“ užkrečia melancholija, tamsiausiu iš keturių temperamentų, bet yra šviesi. Su ja širdyje galima grįžti į karštą dieną tarsi paslaptingoje apeigose gavus išrišimą.

Paroda veikia iki birželio 10 d.

Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia (Savičiaus g. 15, Vilnius)
Dirba penktadieniais, šeštadieniais ir sekmadieniais 14–20 val.



Ekspozicijos fragmentas

A. NARUŠYTĖS NUOTRAUKOS

Horizontai palėpėje, „skardos“ ir paslapčių kambarys

Aušrą Andziulytę kalbina Povilas Ramanauskas

Prisimenu, 2006 m. Aušros Andziulytės parodoje „Asmeninis laikas. Miražai. Tapyba“ itin įstrigo „skardos“, sužavėjo tų kūrinių plastika ir refleksijos, horizontų svoris. Po visai nemažai laiko „skardiniai“, gilūs horizontai atgaivino to įspūdžio prisiminimus. Šįkart paroda „Įsirėžę vaizdai“ vyko Kauno „Meno parko“ galerijos palėpės ekspozicinėje erdvėje. Čia buvo daugiau „oro“, šviesa gyva, besikeičianti, keitėsi ir paveikslai kartu su šviesa pro stoglangius. Ekspozicija prasidėjo „Saulėtekiau“ (kuris sutampa su tapytojos vardo reikšme), nors šis gali atrodyti ir kaip saulėlydis. Simbolis pradėjo pasakojimą, įvedė į horizontus ir išlydėjo tarsi virsdamas saulėlydžiu. Eidamas regėjai pakrantes, upių šlaitus, laukus, horizontus, marias, žmogaus akiračio platybes, vandens ar žemių ir dangaus susijungimus. Pakeliui vis sublizga skarda. Knieti sužinoti daugiau apie kūrybos detales.

Kaip ir kada Jūsų kūryboje atsirado kūriniai ant skardos?

Mano tėtis dirbo spaustuvėje ir iš ten buvo parsinešęs kelis atidirbtos skardos lapus kažkam užkalti. Kažką panaudojo, o kažkas taip ir stovėjo pakampėj, tai ir užkliuvo man už akių. Tuomet pagalvojau, gal būtų visai neblogas pagrindas tapybai, reikia pabandyti. Ir pabandžiau. Pradžia buvo apie 1990-uosius.

Man ypač patinka, kad kai kuriuose kūriniuose ant skardos dažas išsilieja tarytum labai šlapia akvarelė ant popieriaus ir plečiasi, teka, „geriasi“. Ko gero, tapyti ant skardos ar tapyti ant drobės yra didelis skirtumas?

Skarda „nesipriešina“. Dažas gula kitaip negu ant drobės. Slysta, maišosi, dengia kitaip. Kitoks yra neužtepto ploto ir dažo santykis. Skarda

man iš karto patiko, todėl ją naudoju ir iki šiol. Dirbant su kiekviena nauja medžiaga visada yra daug improvizacijos, eksperimento, netikėtumo. Tos paieškos suteikia azarto. Vis dar pavyksta atrasti kažką nauja. O atradimai visada džiugina.

Koks apšvietimas jiems yra tinkamas? Ar jūs, kaip autorė, linkusi įvardinti tinkamiausią apšvietimą subtiliems kūriniams, atliktiems ant skardos?

Apšvietimas tikrai labai veikia darbus, tapytus ant skardos. Šviesos slinkimas tarsi kaskart improvizuoja nutapyto darbo tema suspindėdamas tai šen, tai ten, paveikdamas netoliese esančią spalvą. Ir tik visiškos sutemos paskandina skardos medžiagiškumą, jos spindesį. Skardai tikrai reikia bent kiek šviesos.

Juodi suodžiai iš kamino tampa dažu. Matinis, juodas dažas tepamas, tapomas, prilimpa ant medinio pagrindo. Jūsų kūryboje gausu įvairių vizualios raiškos medžiagų, derinamų tarpusavyje. Kodėl, ar jos reikalingos? Koks jų santykis su tapyba ant drobės?

Man įdomu atrasti priimtina medžiagos derinį su medžiaga, atrasti jų tarpusavio skambesį. Įdomu atrasti formatą ir formą. Pajusti skirtingų medžiagų teikiamas galimybės, kiekvienos jų individualumą, paviršiaus tankį, poringumą, rūpumą. Man svarbu, apie ką ir koku būdu aš galiu kalbėti per vienokią ar kitokią medžiagą, kaip galiu išnaudoti jų turimas savybes. Tikrai, mano naudojamų medžiagų skalė yra gana plati. O drobė niekur nedingo. Vis bandau drobės ir įvairaus dažo, pigmento, grafito santykį, ką jau ir kalbėti apie patį dažo tepimą. Tas galimybes ir eksperimentus panaudoju darbų išraiškai. Žinau, ką galiu nutapyti tik ant drobės, ką

tik ant skardos ar popieriaus. Žinau, kaip dažas gula, kaip potėpis slysta, kokia turėtų būti visuma.

O kaip tapomi kūriniai ant skardos? Ant sienos ar grindų studijoje?

Skarda yra lengva, todėl paprasta ją visaip vartalioti. Jeigu lieju dažą, ji, žinoma, guli. Kartais tenka papurtyti, jeigu to reikia. Dėdama potėpį ar brėždama liniją laikau skardą atremtą prie sienos. Didžiausias darbas vyksta galvoje, stebint, ko reikalauja kažkurioje kitoje vietoje kiekviena nubrėžta linija, kiekviena dėmė, kiekvienas atspalvis. Kas darosi su visuma, koks atitikimas vidinės nuotaikos ir išraiškos, kurią siekiu perteikti. Viskas peržiūrima daugybę kartų, tikslinama, stumdoma, kol nebenoriu judinti nieko. Tuomet palieku užsuktu „veidu“ į sieną savaitei kitai, kad akis atsigautų. Vėl peržiūriu, jeigu reikia, dar kažką patikslinu. Ir darbas baigtas.

Per stebėjimą, žiūrėjimą į toli, į horizontą, susitelki į savo vidų, grįžti į save. Įvyksta introspekcija. Šiuolaikinis peizažas ir horizonto transformacijos – tarytum neišsemiamas tema. Ką jums reiškia horizontas?

Horizonte man svarbi jo neapčiuopiamybė ir paradoksalumas. Traukia tie neapčiuopiami dalykai. Esu nutapiusi nemažai darbų tokiais pavadinimais: „Beveik apčiuopiamas“, „Beveik apčiuopiamas, beveik neapčiuopiamas“ ir kitais su neapčiuopiamybe susijusiais pavadinimais. Horizontas atsirado beveik iš karto po studijų baigimo. Pirmojoje mūsų buvusios grupės „Keturios“ parodoje Kauno paveikslų galerijoje jau buvo mano darbas būtent tokiu pavadinimu „Horizontas“. Horizontas nusako ir žiūrėjimo tašką.



Aušra Andziulytė, „Rapsodija pilies kalnui“, fragmentas. 2018 m. P. RAMANAUSKO NUOTR.

Užsiminėte apie tapytojų grupę „Keturios“ (Aušra Andziulytė, Aušra Barzdukaitė-Vaitkūnienė, Elena Balsiukaitė-Brazdžiūnienė ir Judita Budriūnaitė). Kaip jūs susibūrėte? Kokių idėjų ir minčių skatinamos? Koks buvo tada kultūrinis laikas, kokios „vidinės“ nuotaikos?

Pradžių pradžia nutiko paprastai, menotyrininkės Rasos Andriušytės bute. Ten buvo daug tuščių sienų, o mes, dvi Aušros ir Rasa, besišnekučiuodamos sumąstėm, kad ten reiktų prikabinti paveikslų, na, imti ir padaryti parodą. Pasikvietėm dar vieną kitą ir padarėm kelias parodas, tokias „namines“. Ir patiko toks draugiškas bendravimas apie meną. Buvo smagu. Tuomet „išėjome“ į miestą. Taip jau įvyko, kad, kažkam atkritus, susibūrėme tik keturios. Buvo toks laikas, kai pajudėjo „tektoninės plokštės“, jau buvo įmanoma gauti parodinį plotą ir mirtingiesiems. Norėjosi nuversti kalnus. Ir puolėm darbuotis.

Naujuose kūriniuose atsirado dar vienas segmentas – tekstas. Tarp vaizduojamo abstrahuoto peizažo ir horizontalių linijų kuriamos erdvės – kryptį keičia vertikaliai atsikartojančio

teksto eilutės. Viename tapybos kūrinyje netikėtai nuskaiba užrašas: „Haris Poteris. XVI. Paslapčių kambarys“. Kaip atsiranda tekstas?

Kaip jau minėjau, naudoju spaustuvinę atidirbtą skardą. Ten pasi-taiko visko – ir sutepimų, ir teksto. Prieš pradėdama dirbti renkuosi, ką ant kokios skardos galiu padaryti. Į pačius tekstus nelabai gilinuosi, jų dalis užsidengia dažu. Man įdomiau ritmika. Tai, kas man tinka, įpinu į tapomo darbo visuminį audinį. Naujuose darbuose bandau palikti daugiau skardos medžiagiškumo, todėl išlieka ir daugiau spaudos ženklų. Dažnai skardos paviršius yra pertvarkomas, paruošiamas per kelis kartus. Iš pradžių gali susidaryti klaidingas įspūdis, kad ten yra labai daug atsitiktinumo. Iš tiesų atsitiktinumo tėra labai maža dalis. Kartais darbas yra tapomas kelis mėnesius. Kažkas nutrinama, kažkas perlesiruojama, pertvarkoma ritmika, pakeičiama spalva ar atspalvis, pasodrinama faktūra. Kartais gerokai „užkankinama“. O baigiant, mano siekiamybė tokia, kad darbas atrodytų padarytas greitai ir lengvai.

Paroda vyko balandžio 26 – gegužės 18 d. galerijoje „Meno parkas“, Kaune

Amžina diena

Retrospektyvinė Ramūno Čeponio paroda Vlado Vildžiūno galerijoje

JURGITA LUDAVIČIENĖ

Ramūnas Čeponis – neabejotinai vienas ryškiausių vidurinės kartos lietuvių abstrakčiosios tapybos atstovų. Kartais atrodo, kad jo tapybos darbai artimi abstraktaus ekspresionizmo stilistikai, tačiau ne, šioje tapyboje nerasime paviršinės ekspresijos. Menininkas nuosekliai, atkakliai ir kažkaip inteligentiškai (suprantu, jog šis žodis

skamba senamadiškai ir gal netgi ne visai korektiškai, bet būtent jį norisi čia vartoti) kuria meditatyvias abstrakcijas. Tai anaip tol ir ne gesto tapyba, čia nėra plačių mostų ir teptuko šėlsmo ant drobės. Nors plačių glaistiklio brūkšnių daugelyje drobių rasti tikrai galima. Tačiau tas plokštumas ir faktūras formuojančios rankos judesys suvaldytas ir prislopintas, nes ne paviršinė ekspresija svarbiausia Čeponiui. Ir apskritai ne ekspresija. Ir

paviršius svarbus tik tiek, kiek jis padeda išvelgti turinį. Nes tai yra turinio tapyba.

Be abejo, smalsus fantazuotojas kūriniuose visuomet sugebės išvelgti veidus, pavidalus, geometrinės figūras ar peizažo fragmentus. Tačiau asmeninės istorijos, kurias būtų galima perskaityti ar pasipasa-koti, menkai terūpi autoriui. Visas šiais laikais taip madingas ir par-davimą skatinantis *pasakojimas* lieka nuošalėje. Jei ką nors drobėse



išvelgi – tavo reikalas. O Ramūno Čeponio reikalas – sekti, kad būtų puoselėjamos amžinosios tapybinės vertybės: spalva, gruoblėta faktūra,

ramus potėpis ar aiškiai matomos dažo slinktys. Kompozicija

Katedra pasenusi pavadinimu

Skulptūros studentų „Pavasario paroda“ Vilniaus dailės akademijos Naujuosiuose rūmuose

LINAS BLIŠKEVIČIUS

Į Skulptūros katedrą Vilniaus dailės akademijoje kitų specialybių studentai neretai laido akmenis, o menininkas Giedrius Jonaitis net bandė susprogdinti ją videofilme „Karas“ (2010) kartu su kitomis Lietuvos kultūros „negerovėmis“. Tačiau šios katedros studentai negyvena XIX amžiuje. Pasikeitusios galimybės ir išlaisvintos praktikos leidžia jiems užsiimti, kuo tik jie nori. Taip, čia vis rečiau skamba kaltas, o dažniau girdimi puslapių vartymo garsai ar pokalbiai. Nors tai ir kelia antakius seno kirpimo ponams, bet produktyvumas matomas, o jį žymi tradicine tapusi „Pavasario paroda“.

Pirmasis segmentas veda mus į praeitį per daiktus ir pojūčius. VDA Naujųjų rūmų pastato viduje artėjant prie laiptų link ekspozicijos pradžios, koridorius virpina Barboros Matonytės garso instaliacija – sarginių šunų lojimas. Jis, matyt, skirtas neaiškaus plauko kritikams ir dogmatiškiems diletantams atbaidyti. Tačiau nepabijojusiems įkandimų pavyks išgirsti ir žmogiškąjį estetizuotą lojimą – dainos fragmentą, įsiterpiantį ir konkuruojantį su gyvuliškuoju.

Šalia esančioje Mato Janušonio instaliacijoje vaizduojami ant puskolonės sumontuoti horizontalūs skirtingų dydžių vinilinių plokščių cilindrai. Jie pasibaigia kažkuo panašiu į kolonėlės viduje paslėptus magnetus. Visa forma primena garso gaubtinę – grafiką, kuriame pavaizduotas dinaminis garso pokytis laike. Kitoje Barboros Matonytės instaliacijoje „Tikėtinumas“ menami ir tikri garsai papildyti vizualumu ir skoniu – ne tik estetiniu, bet ir sūrumo. Prie lubų prikabinotos grandinės lyg ištrauktos iš prisotinto druska tirpalo, apaugusios kristaline medžiaga. Plokštės ant grindų iš arti primena užšalusios jūros faktūrą, skaisčiu šviesumu susilieja su baltu kubu ir kontrastuoja su televizoriumi „Šilelis“. Šis prieštasis ypač domina šiuolaikišką simuliakrų pasaulio gyventoją, tačiau ekranas rodo kažką nesuprantamo.

Kontrastą žymi ir dar vienas neidentifikuojamas tamsus objektas ant vienos iš plokščių. Jis primena suakmenėjusią daržovę.

XX a. objektai pasirodo ir kitoje patalpoje – tai dekonstruotas šaldytuvas – Ievos Venckutės darbas „Perkeitimas“. Ant sienos sumontuotos pagrindinės šaldytuvo konstrukcinės dalys sukomponuotos schematiškai taip, kaip niekad nemačiau – visi veikiantys komponentai matomi vienu metu. Baltojo šalčio aparato skleidžiamas garsas užpildo patalpą ir mano sąmonę vaizdiniais – iškart kyla prisiminimas apie naktį savo birbimu pažadinantį monstrą. Šaldanti plokštė, grotelės, laidai ir termometras ant sienos apsitraukę ledais. Bet šis darbas neapsiriboja vien prisiminimais, netrukus pasigirsta ir autorės žodžiai: „Kas veikia mažam, nebūtinai veiksminga dideliam.“ Ir taip visa pailga patalpa staiga pavirto šaldytuvu, o žmonės žvelgdami į kūrinių patys to nežinodami tapo produktais – pienu, daržovėmis, mėsa ir kitomis nedeficitinėmis prekėmis.

Ne taip stipriai susižavėjau kitu kūriniu – Ūlos Šukytės architektūrine interpretacija, vaizduojančia pakeltą grindlenčių juostą viduryje kambario ir ant sienos pakabintą medinį ratą su kilimine danga išmušta išore. Įdomesnis pasirodė Sallamari Rantala darbas „Digging story“. Jis susideda iš kelių dalių, kurias vienija garso įrašas, o jame – istorijos apie įvairias archeologinių tyrinėjimų patirtis bei susidūrimą su smėliu. Jo paberta ir ekspozicijoje. Šalia guldomi kaulai, vienas jų prikabinatas prie sienos. Darbas primena mums, jog net ir žiūrint į šiuos eksponatus po mumis gali gulėti neatrasti klodai, slepiantys istoriją liudijančius praeities artefaktus.

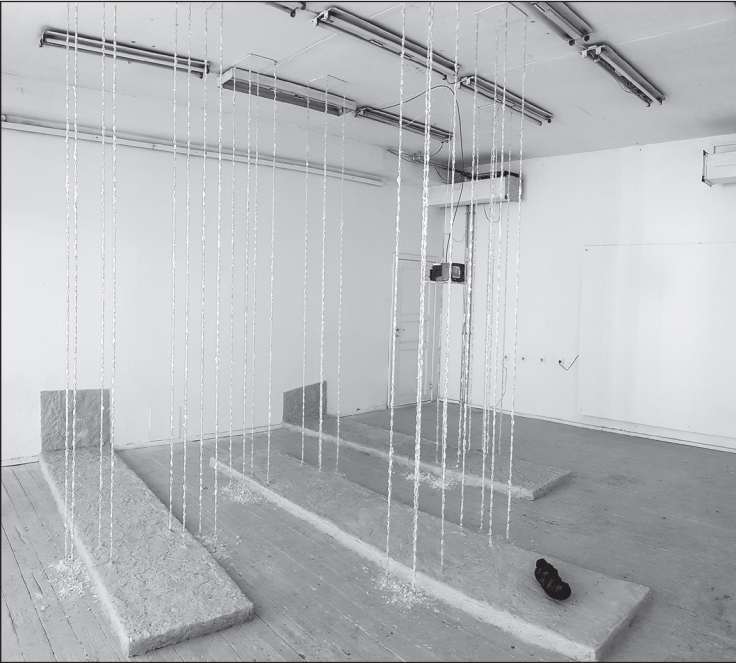
Antrasis parodos segmentas – tai ekspresyvi Jenny Kristinos Nilsson skulptūrinė instaliacija „Fragments of fragile wight“. Ore kybo dvi abstrakčios gamtos chaotiškumą priimančios struktūros, panašios į kosminius ūkus. Ant metalinio tinklelio sulipinti plaukai palaidais galais, it po muštynių susitaršę. Sąveikaudamos formos kuria tapačių

priešybių įvaizdį, kuris per abstraktumą nurodo į intuityvų autorės kūrybiškumą. Galimybė stebėti instaliaciją kaip ore sklandantį dangaus kūną, matyti jį įvairias rakursais leidžia įsijungti sąmonės srautui, įžvelgti vis kitą turinį, pasijausti poetu, debesyse įžiūrinčiu figūras. Šiuo kūriniu galima ir tiesiog grožėtis.

Trečiasis segmentas pasiekiamas praėjus pro Skulptūros katedros kasdienybę – naudingų objektų ir medžiagų sąvartyną, tą vietą, iš kurios kadaise kildavo didžiulis triukšmas. Viduje džiugi atmosfera – čia kartais vyksta smagieji skulptorių vakarėliai, bet šiandien erdvė dvelkia rimtimi.

Pirmasis – Deniso Kolomyckio scenografiškasis *grandeur*: nuo žemės lipa ir kolona virsta raudonas kilimas, transformacijos pusiaukelėje sustojęs ir sustingęs monumentalioje ir kiek negrabioje vakaro suknios pozicijoje. Faktūros ir medžiagiškumo svarbą papildo išpurvintų draperijų kriokliai. Ant žemės likęs šleifas ir monumentalus viršus – viskas primena teatro aplinką, jos prabangos ikonografiją, suteptą nuodėmingos ir sunkios, krauju srūvančios tikrovės. Toje pačioje patalpoje ir Gretos Skamaročiūtės instaliacija „Visiems pasidarė aišku, kad nekaltasis skęsta“. Ant sienos sukabinti iš bažnyčios iškritę akmenys, sukonstruoti pagal dydžių hierarchiją. Ją pildo balsu pasakojama burtininkų teismo istorija iš XVII amžiaus. Nors praeities struktūros griūna ne taip greitai, kaip dega raganautojai, jos savo nuolaužomis skaldo grindinį, bet praeities ženklai – bažnyčios – lieka stovėti. Šių dieviškųjų įstaigų tema tęsiama ir Vėjo Aliuko instaliacijoje „Kupolas“. Į ją patenki kaip įsibrovėlis į apleistą pastatą, pro gūdžią tamsą laiptais pakildamas į erdvinę instaliaciją, primenančią seniai apleisto vienuolyno patalpą, kurioje kaip tikras gotas gali gerti vyną. Pučiamu oru išpūstas kupolas ir dvasių sleigianti prietema verčia kontempliuoti ir žemiškąją, ir dangiškąją sferas.

Šalia dar vienas tamsus kambarys – Maximiliane Leni Armann darbas, susidedantis iš kelių segmentų. kiojoje aplinkoje. Čeponio paveikslai lengvai tampa įvairių interjerų dominantėmis, suteikdami jiems gilumo ir paslapties. Šįkart suskaidytoje galerijos erdvėje drobės išsidėsto grupėmis, kurdamos skirtingo emocinio atspalvio atkarpas: šviesią, tilią, kur pilkšvos, balkšvos, melsvai žalsvos spalvinės paveikslų plokštumos alsuoja susikaupusia ramybe, intensyvią centrinę, įtraukiančią ir praryjančią – arba nuvedančią prie ištakų – darbo, tapyto dar studijuojant. Tačiau ir šis istorinis ekskursas keistu būdu tik dar labiau pabrėžia belaikiškumą. Nes kruopštus, kasdienis dvasios darbas turi tik vieną dieną.



Barbora Matonytė, „Tikėtinumas“. 2018 m.

AUTORIAUS NUOTR.

Viename projektuojami paveikslai primena skaitmeninę siurrealistinio pasaulio viziją. Dokumentuojamas manekenas reklamiškame architektūriniame peizaže. Autorė atskleidė, jog šalia esančiose fotografijose ji kūrė skaitmeninį vaizdą, kurį vėliau perkėlė į analoginį. Trečiame, videodarbe, tiriamas santykis su skaitmenine tikrove, kur esminis klausimas sau gali būti išreikštas taip: ar aš turėčiau blogai jaustis nužudydamas savo kompiuterinio žaidimo Simsą? Gal ir mano tamagočis turėjo sielą? O gal aš esu kažkieno simuliuojamas gyvuliukas ir svarbiausia, ar tas kažkas liūdi, kai aš alkanas?

Tamsa lydi ir grupinį darbą „Places within places“, kuriame atskleidžiama froidiška triada, susieta vamzdžiu. Paskutiniame, pasąmoningame lygmenyje atsiduri visiškoje tamsoje. Viduryje sapniškas televizoriaus ekranas vaizduoja moters siluetą, pasislėpusį už savo pačios šešėlių žaismo. Pasigirstantys vyriški balsai kelia tuoj pasirodysiančio kraujo nuojautą. Išgyventas įvykis susispaudžia į ištęstą depresijos akimirką. Praėjęs pro baltą koridorių raudonu kilimu vis tiek lieki vienas.

Džiugesį sukėlė ir jau ikoniška tapusi Beatričės Mockevičiūtės subtili estetinė pajauta, pasireiškianti apmąstytu paprastumu. Pro metalinį trafaretą leidžiama šalta šviesa

krisdama ant sienų virsta lyg pro langą šmėzuojančių šešėlių teatru. Jautrus, kartais vos pastebimas įsiskverbimas į architektūrą žymi asmenišką ir išjaustą sprendimą. Beveik atpažįstamų šviesos formų žaismas kviečia sustoti ir prasmingai patylėti. Autorė, dar nesuteikusi apibrėžiančio pavadinimo savo kūriniui, pasielgė priešingai nei Emilė Skolevičiūtė – ji savo darbui suteikė vardą „Ilona“. Šiuo pavadinimu ji nurodo į 7-ojo dešimtmečio Italijos politikę ir pornofilmų žvaigždę. Tada tokie filmai dar turėjo romantiškus siužetus „su laiminga pabaiga“. Šios žvaigždės pėdsakas – blizgantys batukai, eksponuojami tyros, kone įkvepiančios muzikos fone. Sakraliai iš viršaus apšviestas objektas, kičinę fantaziją keliantis patyrimas.

Nors būta ir daugiau kūrinių, bendras vaizdas byloja apie vietomis atsiskleidžiantį kūrybos neišbaigtumą. Bet ar ne tam ir skirta Vilniaus dailės akademija? Obliuoti, švitrinti, kalti, poliruoti savas idėjas ir jų įkvėptas formas. Rezultatas tampa net įdomesnis už išdirbtas ir patikrintas kartotes. Čia dar yra paklaidos ir naivumo – kokybių, už kurių slepiasi ne tik polėkis, bet ir atviros svarstymams mintys.

Paroda veikė gegužės 28– birželio 1 d.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

ir koloritas. Bet (jau sakiau ir dar kartą kartojau) kur kas svarbiau už formalius komponentus kiekvienu atveju yra vidinis turinys, inspiruotas dvasinės tikrovės.

Būtent ta tikrovė ir yra svarbiausia Čeponiui, ir tą jis teigia kiekvienu savo kūriniu. Ne atkartodamas vaizdą, o dirbdamas su konkrečiomis spalvų, faktūrų ir dažų duotybėmis, autorius tapo apibendrintą ir sunkiai verbalizuojamą vidinį judesį. Tai, kas iš pradžių nutinka tapant, o paskui – žiūrint, iš pradžių autoriaus, paskui ir mūsų viduje. Tai,

kas vyksta dvasinėje tikrovėje. Apie tai nei kalbėti, nei rašyti nėra patogų ir tikriausiai nelabai verta. Sunku įvardinti abstrakčius dalykus, pojūčius ir potyrius.

Retrospektyvinė Ramūno Čeponio paroda Vlado Vildžiūno galerijoje (Vilniaus Jeruzalėje, Lobio g. 13) kaip tik ir atskleidžia šį vidinio dvasinio turinio formavimąsi ir puoselėjimą. Tą atsargų auginimą ir švelnią kaitą. Tikriausiai nėra gesesnės progos pamatyti, kaip potėpis po potėpio, spalva ant spalvos slinko ir klojosi dažų sluoksniai, kaip ant faktūriško paviršiaus lipo spalva, kaip, ilgainiui šiek tiek

pasikeitus formai, turinys liko tas pats. Šv. Rašto 90-oji psalmė sako: „Juk tūkstantis metų tau lyg viena diena...“. Iš tikrųjų akivaizdu, kad autoriui nėra jokio skirtumo, kada nutapytas darbas. Jokio skirtumo, kokį motyvą kas nors nori įžvelgti drobėje. Žiūrint amžinybės požiūriu, matuojant amžinybės matu, laikas neturi reikšmės. Svarbu yra nuosekliai ir kantriai dirbti, neprarandant vidinės ugnies ir nenuslystant į mechaninę formų ir spalvų kartojimą. Tačiau argi ne būtent tai yra vidinio tapytojo sodo puoselėjimas?

Keistu būdu šis vidinis turinys išlieka jaučiamas ir patiriamas bet

kiojoje aplinkoje. Čeponio paveikslai lengvai tampa įvairių interjerų dominantėmis, suteikdami jiems gilumo ir paslapties. Šįkart suskaidytoje galerijos erdvėje drobės išsidėsto grupėmis, kurdamos skirtingo emocinio atspalvio atkarpas: šviesią, tilią, kur pilkšvos, balkšvos, melsvai žalsvos spalvinės paveikslų plokštumos alsuoja susikaupusia ramybe, intensyvią centrinę, įtraukiančią ir praryjančią – arba nuvedančią prie ištakų – darbo, tapyto dar studijuojant. Tačiau ir šis istorinis ekskursas keistu būdu tik dar labiau pabrėžia belaikiškumą.

Nes kruopštus, kasdienis dvasios darbas turi tik vieną dieną.

Nesvarbu, kiek ji trukmą. Kadaise viename tekste esu citavusi Gerhardą Richteri, kuris, nors ir nebūdamas abstrakcionistas, apie abstrakčią tapybą atsiliepė taip: „Abstraktūs paveikslai yra fiktyvūs modeliai, kadangi jie parodo tikrovę, kurios mes negalime nei matyti, nei aprašyti, tačiau į kurios egzistavimą mes galime atsiremti.“ Pažiūrėjus į Ramūno Čeponio darbą, pasidaro akivaizdu, kad būtent šitą atramą jis ir tapo. Kasdien, ir ta diena trunka tūkstantį metų.

Paroda veikė iki birželio 2 d.

Norėjau perteikti laiko dvasią

Kantemiras Balagovas apie „Ankštumą“

Pernykščių Kanų atradimą – debiutinį Kantemiro Balagovo filmą „Ankštumas“ („Tesnota“, Rusija, 2017) šiemet parodė „Kino pavasaris“, pagrindinį vaidmenį sukūrusi Darja Žovner buvo apdovanota už geriausią moters vaidmenį. Nuo penktadienio filmas bus rodomas „Skalvijoje“, bet seansų nedaug, tad siūlome nepražiopsoti. „Ankštumas“ nukelia į 1998-uosius, Šiaurės Kaukazą, Kabardos-Balkarijos sostinę Nalčiką. Filmo veikėjai – dvi žydų šeimos, kurių ką tik susižadėjusių vaikų pagrobėjai reikalauja didžiulės išpirkos. Vaikino sesuo Ilana bando padėti, bet ji pati turi rūpesčių, o kaimyninėje Čečėnijoje vyksta karas.

Balagovas – garsaus rusų režisieriaus Aleksandro Sokurovo mokinyš. Kabardos-Balkarijos universitete 2011-ųjų rudenį Sokurovas surinko kino režisūros kursą. 2015 m. studentai pradėjo kurti diplominius filmus, kuriuos finansuoja Sokurovo fondas „Primer intonacij“. Vienas jų – „Ankštumas“. Pateikiame režisieriaus interviu rusų žurnalui „Esquire“ bei „Amerikos radijui“ fragmentus. Su Balagovu kalbėjosi Jegoras Moskvitinas, Nina Romodanovskaja ir Olegas Sulkinas.

Filmo pabaigoje sakote: „Nežinau, kas paskui atsitiko tiems žmonėms.“ Tikrai nežinote?

Ne visa istorija paremta tikrais įvykiais. Jaunos žydų poros pagrobimas dėl išpirkos, santykiai veikėjų šeimose – visa tai nuausta iš asmeninės patirties ir istorinių faktų. Bet tai ne dokumentinis pasakojimas. Kažkuriuo momentu veikėjai ima tave už rankos ir veda ten, kur jiems reikia. Autorius turi būti drąsus, kad atsitrauktų ir suteiktų jiems asmeninės erdvės.

Ar iki filmo pažinojote Nalčiko žydų bendruomenės gyvenimą?

Taip, kai buvau paauglys, draugavau su žyde. Buvau jų šeimos šventėse, gimtadieniuose, šį bei tą supratau apie žydų šeimą ir joje karaliaujantį matriarchatą.

Esate įsitikinęs, kad tai matriarchatas, o ne patriarchatas?

Kalbu ne apie kalnų žydus, o apie aškenazius, Europos žydus. Vieną dieną merginos mama uždraudė jai susitikinėti su manimi, nes mes „iš skirtingų genčių“. Tą patį Ilanai filme sako jos mama.

Bet kas filmo veikėjams galėjo atsitikti vėliau? Koks likimas būtų laukęs žydės ir kabardino, jeigu jie būtų susituokę?

Na, ji bet kuriuo atveju nebūtų už jo išteklėjusi, nes Zalimas, kitaip nei Ilana, nesugeba peržengti nacionalinių ir religinių ribų. Šiuo požiūriu žydės daug stipresnės už Kaukazo



„Ankštumas“

vyrus. Jis nebūtų pasipriešinęs tėvų valiai, kurie būtų buvę prieš. Iš dalies mano herojė tai supranta.

Ar turėjote kitų finalo variantų? Ar supratote, kur reikia sustoti, kokių momentu?

Dar scenarijaus stadijoje supratome, kur ir kokia turi būti pabaiga, nes Sokurovas mums visada sakydavo, kad finalai gali būti du – arba veiksmo, arba žodinis. Man pasirodė, kad reikia apsisistoti ties žodžiais, nes jais galima baigti daug skaudžiau nei veiksmu.

Papasakokite apie aktorius. Kaip juos radote?

Atranka buvo labai sudėtinga. Darją Žovner radome Maskvoje, ji baigusi Maskvos dailės teatro mokyklą. „Ankštumas“ – jos kino debiutas. Motiną ir tėvą vaidina Sankt Peterburgo teatro aktoriai, o Davidą suvaidinęs Veniaminas Kacas yra virėjas, bet turi aktoriaus patirties – filmavosi pas Aleksejų Germaną jaunesnįjį.

Man patiko, kaip kadre sukūrėte ankštumo pojūtį. Kaip atėjo į galvą idėja naudoti tokią kamerą? Gal patarė Sokurovas?

Ne, tai mano idėja. Iš pat pradžių žinojau, kad tai bus 4:3 kadras, nes man reikėjo ankštumo ir veidų stambiu planu. Šioje istorijoje man svarbu žmogus, maksimaliai susitelkiau į veikėjus.

Papasakokite apie Sokurovo mokyklą Nalčike.

Sokurovas pas mus atvažiuodavo dukart per mėnesį. Jis uždraudė mums žiūrėti jo filmus, mokė būti profesionalais ir iš visų jėgų diegė mums meilę literatūrai. Sokurovas teigia, ir aš visiškai su juo sutinku, kad literatūroje viskas jau yra – charakteriai, veikėjai, istorijos, visos kolizijos ir konfliktai.

Kodėl Sokurovas draudė žiūrėti jo filmus?

Jis nenorėjo, kad mokyklą baigtų dvylika naujų sokurovų. Jis norėjo, kad kiekvienas iš mūsų turėtų savo braižą, kad išmoktume mąstyti ir laisvai jaustis kinematografinėje erdvėje. Jis neįtikėtinas žmogus, todėl

dabar stengiasi, kad kiekvienas jo studentas sukurtų debiutinį filmą. Man regis, tai žygdarbis, nes jis neprivalo to daryti.

Ar Sokurovas rinks kitą kursą Nalčike, ar šis projektas jau baigtas?

Man regis, Sokurovas iš dalies gailisi, kad surinko mūsų kursą, nes, daugeliu požiūrių, mes nepateisiname jo vilčių. Būta ir nedėkingumo. Kiek žinau, Sokurovas neplanuoja rinkti kurso, bet jis toks nenuspėjamas, kad viskas įmanoma. Tačiau tai bus tikrai ne Šiaurės Kaukaze, nes jis nusivylė žmonėmis.

Ar yra tokių temų, kurios mokykloje būtų buvusios tabu ir kurių Sokurovas jokių būdu nebūtų palaikęs?

Prieš pradėdamas mokytis pas Sokurovą filmavau mėgėjišką serialą Tarantino stiliumi. Kai stojau, jis pasakė: „Jei filmuosi prievartą, pas mane nesimokysi.“ Dabar suprantu, kodėl jis taip pasielgė, ir esu dėkingas, nes labai svarbi yra saviaukla. Jei režisierius neturi vidiinių ribų, nieko gero nebus. Patekau pas Sokurovą atsitiktinai. Studijavau ekonomiką Krasnodaro universiteto Stavropolio filiale, bet greitai supratau, kad tai ne man. Paprašiau tėvo, kad nupirktų fotoaparatą, nes norėjau išbandyti save fotografijos srityje, tačiau galiausiai labiau sudomino vaizdo įrašymo funkcija, pradėjau filmuoti Nalčike serialą apie jaunuolius, kurie susiduria su vietinėmis problemomis. Per metus nufilmavau apie dešimt serijų po dešimt minučių, dėjau jas į „YouTube“. Žiūrovai pasidalijo į „už“ ir „prieš“. Man tai patiko, tęsiau filmavimą. Galų gale supratau, kad jei noriu kažko daugiau, reikia mokytis. Patartas draugo, nusiunčiau darbus Sokurovui, apie kurį tada nieko nežinojau. Sokurovas pakvietė mane iškart į trečią kursą.

Ar pasižiūrėjęs „Ankštumą“ Sokurovas Jus kritikavo? Ar buvo pastabų, į kurias atsižvelgėte?

Pirmas išpūdis buvo teigiamas. Bet žiūrint pirmąjį variantą pastabų visada yra. Iš pradžių filmo trukmė buvo dvi su puse valandos, tad mes

jį sutrumpinome. Kai pasižiūrėjau filmą dideliame Kanų ekrane, supratau, kad reikėjo dar trumpinti. Bet, matyt, tiesiog pavargau nuo filmo, nes žiūrėjau jį bene šimtą kartų. Dar Sokurovas turėjo pastabų dėl montažo, ritmo ir garso. Kai ką ištaisėme, kai ko ištaisyti nepavyko.

Kodėl ėmėtės Čečėnijos karo ir Rusijos ties amžių riba temos?

Man atrodo, kad kiekvieno žmogaus atmintyje yra tam tikra atkarpa, prie kurios grįžtama visą gyvenimą. Man tai buvo 10-asis dešimtmetis. Buvau vaikas, todėl prisiminimai gana fragmentiški, bet vietos pojūtis labai stiprus. Kažkodėl noriu ten grįžti. Tikiuosi, kad filme pavyko perteikti laiko dvasią. Kai kalbama apie karo temą – jai reikia refleksijos. Deja, jos nėra, nes regionuose kino gamyba nevyksta, o centrinė Rusijos dalis paprasčiausiai tuo nesuinteresuota.

Filme panaudojote rusų kareivių nužudymo vaizdo įrašą. Ar sprendimas įdėti jį į filmą nesulaukė ginčų?

Tai vienprasmiškas sprendimas, jis buvo scenarijuje. Supratau, kad tai būtina norint perteikti laiko ir geografijos kontekstą, kad žiūrovai, ypač europiečiai, suprastų, kur gyvena mano veikėjai, kodėl jų tokie charakteriai ir kodėl jie visą laiką laukia karo.

Filmas labai tikroviškas. Žvėriškas rusų kareivių nužudymas net, sakyčiau, pernelyg tikroviškas. Juk Jūs naudojate vadinamąjį „snuff“ – realios žmogžudystės kadrus.

Žiūrėjau šį įrašą dar paauglys, jis plito mokykloje. Mums buvo trylika keturiolika metų, kelis kartus visi žiūrėjome tą kasetę. Svarstėme. Ginčijomės apie mirtį, žudymą. Norėjau perteikti laiką, kai atmosfera Šiaurės Kaukaze pradėjo kaisti ir Nalčiko gyventojai bijojo, kad Čečėnijos karas persikels pas juos. Be to, man meno sukurtas ir dokumentinis pasauliai – tai dvi paralelinės tikrovės, norėjau, kad jos filme susidurtų.

Svarbiausias klausimas, dėl kurio 1998-aisiais nesutarė žiniasklaida, kaip vadinti buidelius iš vaizdajuostės. Jie teroristai ar sukilėliai? Kokį terminą vartotumėte Jūs?

Aš jų nevadinčiau niekaip. Man regis, tokių žmonių negalima net įvardyti. Tikrai nevadinčiau jų musulmonais Aš jų tiesiog neįvardyčiau, nes jie neturi teisės būti įvardijami.

Kokios reakcijos laukiate iš jaunų rusų ir kaukaziečių, kurie pasižiūrės filmą?

Man atrodo, kad Kaukazo žiūrovams filmas nepatiks, bet labai

noriu, kad jis paliestų jų širdis. Kad ir kaip pakiliai tai skambėtų, filme aš nieko nesmerkiu. Sokurovas įdiegė mums meilę literatūrai, o literatūra – tai pirmiausia humanizmas. Labai nenoriu aštrinti bet kokių konfliktų. Noriu susitaikymo, tačiau netikiu, kad kinas gali pakeisti pasaulį.

Jūsų filme vienas veikėjas klausia: „Kodėl Rusija visada yra karo būsenos?“ Ar Jūs galite atsakyti į šį klausimą?

Ne. Aš nežinau.

Sokurovas draudė žiūrėti jo filmus. Bet juk Jūs neklausėte?

Žinoma, žiūrėjau. Mano mėgstamas filmas – „Tėvas ir sūnus“, nes tai toks taktiliškas ir šviesus, jausmingas kinas, kad paprasčiausiai neturiu su kuo palyginti patirties, kurią jis suteikė.

Ar jau nusprendėte, apie ką bus kitas Jūsų filmas?

Taip, noriu filmuoti istoriją, neturinčią nieko bendra su Šiaurės Kaukazu. Ji apie merginą, kuri Antrojo pasaulinio karo metais grįžo iš fronto ir bando pradėti naują gyvenimą, bet jai tai nepavyksta. Nepavyksta, nes gyventi ir išgyventi pokariu, mano galva, daug sunkiau. Remiuosi Svetlanos Aleksijevič knygos „Nemoteriškas karo veidas“ pasakojimais ir Andrejaus Platonovo apsakymų motyvais. Man atrodo, kad jo prozos personažai neįtikėtini, parodyti juos kine – labai įdomu. Pažiūrėsim, ar pavyks.

Visada stebėjaisi, kodėl nėra nė vienos, net tolimos, Aleksijevič „Cinko berniukų“ ekranizacijos. Ten tiek daug istorijų.

Taip. Arba štai Platonovo „Laimingoji Maskva“. Jo jėga – žodis, gal todėl Platonovą taip sunku ekranizuoti. Regis, tai pavyko tik Sokurovui. Mes sukūrėme originalią istoriją, kurios nėra Aleksijevič knygoje. Skaičiau ją, kabinausi už konkretaus epizodo ir bandžiau įsivaizduoti, kas buvo iki jo ir kas buvo paskui. Tačiau ne visada būna taip, kaip sumanyta. Veikėjai patys veda tave ten, kur net nežadėjai kišti nosies.

Kuo Jus sudomino Leningrado blokados, pokario tema?

Filmas bus ne apie blokadą, o apie dvi moteris, kurios grįžusios į Leningradą bando grįžti ir į taikaus gyvenimo tėkmę, gyventi taip, kaip gyveno prieš karą. Miestas bus fonas, svarbiausia – dviejų filmo herojų istorija. Vyrų požiūris į kariavusias moteris buvo ypatingas – dauguma nenorėjo jų vesti. Tai visada buvo nutylima, bet visi suprato, kas vyko su moterimis kare. Ten vienas tikslas – išgyventi, o po karo viskas jau kitaip.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Išpažintys ir lozungai

Pasikalbėkime apie lietuvių kiną

ŽIVILĖ PIPINYTĖ

Birželio 13 d. bus teikiamos Lietuvių kino akademijos „Sidabrinės gervės“ už geriausius filmus. Praėjusių metų rugpjūtį Šarūno Barto „Šerkšnu“ prasidėjęs lietuvių kino sezonas buvo kaip niekad gausus filmų. Pagaliau galime lygintis su vėlyvuju sovietmečiu, kai per metus buvo pagaminami penki vaidybinių filmų „vienetai“. Tačiau pilno metražo dokumentinių filmų per metus buvo sukuriami vos vienas ar du. Kita vertus, dar niekad anksčiau, juolab sovietmečiu, lietuviški filmai nesurinkdavo tiek daug žiūrovų. Padėtis akivaizdžiai keičiasi, bet vis dažniau kyla klausimų apie šiuolaikinio lietuvių kino raidos tendencijas. Nusprendėme paklausti kino kritikų, savitraščio autorių ir visų norinčių dalyvauti diskusijoje, kokios tendencijos lietuvių kine jau įsitvirtino, kokios dar tik ryškėja, kas atrodo prasminga arba svarbiausia. Kas lietuvių kinui kelia didžiausią pavojų? Kokie vardai įsiminė ir kodėl?

Lietuviškų filmų gausa džiugina, bet kol kas nesitikiu, kad kiekybė gali mechanškai perraugti į kokybę, nors visko gali atsitikti šioje stebuklų ir šventųjų šalyje. Labiausiai šiemet man pristigo originalių, netikėtų, su kino kalba eksperimentuojančių filmų. Kai prieš trisdešimt metų lietuvių kine pasikeitė kartos, tą lūžį pastebėjo, ko gero, tik kritikai. Vyko politinės permainos, kino teatrai tuštėjo ir užsidarė, nacionalinio kino gamybai buvo skiriamos minimalios lėšos. Bet Šarūnas Bartas, Audrius Stonys, Arūnas Matelis, Kristijonas Vildžiūnas, Valdas Navasaitis, Romas Lileikis, o vėliau ir Ignas Miškinis bei kiti pradedantieji kūrėjai iškart pasinaudojo tuo, kad dingio nuo pat lietuvių kino pradžios jį smaugusi daugiapakopė cenzūra – ir ideologinė, ir meninė. Jų filmai liudijo kitokios kino kalbos paieškas, atsirado iki tol nematyti personažai – žmonės, bandantys išgyventi politinės ir socialinės transformacijos sąlygomis, ir naujos, dažnai pramoninės, nužmogintos erdvės. Bet žiūrovams šio kino estetika buvo nepriimtina, o juo labiau juos auklėjo komercinės televizijos ir liberaliosios ekonomikos šaukliai, tuo labiau buvo piktinamasi lietuvių kinu, kuris esą kuriamas tik užsienio festivaliams.

Šis pasipiktinimas ir pagimdė vadinamąjį komercinį lietuvių kiną, kuris paprastas, ryškus ir vienprasmiškas kaip reklama ir jau ne pirmą dešimtmetį, matyt, atitinka vidutinio lietuvio humoro standartus. Kad ir kaip šį kiną niekintume, turime pripažinti, kad tokie filmai kaip Tado Vidmanto „Trys

milijonai eurų“, Sauliaus Baradinsko „Gražinti nepriklausomybę“, Simono Aškelavičiaus „Poilsiautojai“. Pavydo žaidynės“ ar Kęstučio Gudavičiaus „Klasės susitikimas. Berniukai sugrįžta“ padeda lietuviams suprasti jų akyse nuolat kintančią ir todėl bauginančią realybę. Šių visais požiūriais primityvių, tik saviems skirtų komedijų personažai savaip simboliški, nes kalba apie „vatnikų“ sovietmečio ilgesį, pagaliau atrastą seksą, vartojimo aistrą, turtuolių nesąžiningumą, policininkų godumą, savarankiškų moterų plėšrumą, stereotipus apie homoseksualus, emigrantus, trumpai tariant, apie visus tuos socialinius pokyčius, kurie iki šiol dirgina ir atrodo svetimi per kiekvienus rinkimus vis naujus gelbėtojus renkančiai tautai. Groteskiški, bet gerai atpažįstami šių filmų personažai savaip padeda suvokti permainas, bet kartu įtvirtina tokių filmų žiūrovams nekeliančių abejonių patriarchalinių vertybių svarbą, juk neatsitiktinai už komiškų amžinų berniukų susitikimų, karikatūriškų švenčių ar iškylų prie jūros kyšo



„Gražinti nepriklausomybę“

šeimos, tradicinių namų, švelnių moterų ir net lietuviškos estrados ilgesio ausys. Tai filmai, kuriuose žiūrovai gali pamatyti (tegu ir groteskiškai suvulgarintas) savo dilemas, susitapatinti su jų veikėjais. Lietuvių filmuose toks susitapatinimo momentas visada buvo „deficitas“. Pagaliau tų filmų veikėjai kalba jų kalba. Kad ji labai realistiš, įtikina, pavyzdžiui, garsiosiose saugumo pažymose cituojami „MG Baltic“ savininkų ir liberalų politikų pokalbiai Vilniaus kavinėse.

Tarp „suprasti“ ir „reflektuoti“ vis dar tvyro didelė plynė, kurią bando

savintis pastaraisiais metais į lietuvių kiną ateinanti karta. Dabartiniai trisdešimtmečiai atsisako eksperimentuoti su kino kalba, ieškoti naujų formos galimybių, kaip tai tebedaro Bartas, kuriam akivaizdžiai ankšta lietuvių kino lauke. „Šerkšne“ režisierius sąmoningai trina vaidybinių ir dokumentinio kino ribas, eksperimentuoja su kino naracija. Jauniems autoriams nereikia ir estetinės Kristijono Vildžiūno distancijos ir jo bandymų suvokti, kas slypi už vaizdo ar siužeto paviršiaus. Atsirėmę į rumunų Naujosios bangos patirtį, Lina Lužytė, Andrius Blaževičius, Laurynas Bareiša, Marija Kavtaradzė bei daug kitų debiutinių trumpo metražo filmų autorių bando ne tik ieškoti naujų temų, bet ir įvardyti tą naują tikrovę, kuri baugina ar yra nepriimtina komercinių komedijų gerbėjams. Jauni režisieriai ir režisierės kreipiasi pirmiausia į savo bendraamžius ir, regis, sulaukia atsako. Blaževičiaus „Šventasis“ – kaip tik toks filmas. Jo autoriai nori suprasti ir parodyti savo bendraamžius ir jų tikrovę, kartais tampančią

nepakeliama našta. Ši kryptis – daugiau ar mažiau socialiai angažuota. Tokio kino Lietuvoje visada stigo, todėl jis atrodo įdomesnis už pastaraisiais metais suvešėjusį pseudoistorinį kiną, kalbantį archajiška, propagandinio kino kalba.

Eglės Vertelytės „Stebuklą“, matyt, įkvėpė Vidurio Europos režisierių bandymai, pritaikius magiškojo realizmo principus, pažvelgti į neseną tikrovę, kurioje karaliavo sovietinis absurdas. Toks principas vaisingas tada, kai dar stinga distancijos, kad pažvelgtume į neseną istoriją be įgirusių stereotipų.



„Močiute, Guten Tag!“



„Rūta“

Paskutinį praėjusio amžiaus ir pirmąjį šio amžiaus dešimtmetį panašių ironiškų filmų sukurta daug – Čekijoje, Lenkijoje, Vengrijoje, Vokietijoje ir buvusiose sovietinėse respublikose. Tačiau toks požiūris jau gerokai išsisėmė ir virto dar vienu stereotipu, todėl pasakojimas apie didvyriškai su permainingą negandomis kovojančią kiaulių fermos vedėją, kuri sulaukia stebuklo ir pagaliau pastoja, nuolat ramstomas šimtąkart matytomis nuorodomis į nykią ir absurdišką, todėl savaime baisią sovietinio gyvenimo tikrovę. Net „Stebuklo“ siužetas neoriginalus: lobio kaime ieškantis amerikonas – tik vargana Ostapo Benderio iš „Dvylikos kėdžių“ versija. „Stebuklas“ man tik patvirtino, kad lietuvių režisieriai nebesigėdija konformizmo, politinės ir meninės konjunktūros. Labiausiai ta konjunktūra, žinoma, ryški patriotiniais vadinamuose filmuose (lietuviai išrado naują žanrą?). Šį sezoną jai geriausiai atstovavo Audriaus Juzėno „Pelėdų kalnas“. Orgazmo, kurį pasiekia viena filmo herojė kino teatre žiūrėdama Stalino laidotuvių kroniką, scena, manau, įeis į absurdiškiausių lietuvių kino epizodų istoriją.

Šį sezoną buvo gausu dokumentinių pilno metražo filmų. Arūno Matelio filmas „Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“ lietuvių dokumentininkų pamėgtą sporto temą apvertė aukštyn kojomis. Preciziškai sumontuoto filmo tema – ne pergalė, o pralaimėjimas. Matelis rodo pralaiminčiųjų pasiaukojimą savo komandos draugams, bet pasako daug daugiau, nes kalba apie gyvenimo prasmę. Filmą formuluoja sudėtingus klausimus, kurie, regis, vis rečiau domina dokumentinio kino kūrėjus. Išimtis – ir Jūratės bei Vilmos Samulionyčių „Močiute, Guten Tag!“. Iš pirmo žvilgsnio labai asmenišką filmą, kurio autorės ieško atsakymų į savo močiutės neatsakytus klausimus, prabyla apie universalius dalykus, tėvų ir vaikų, seserų santykius, žmogaus bejėgiškumą didžiųjų istorinių kataklizmų akivaizdoje.

Deja, daugiau šio sezono filmų liudijo dokumentikos režisūros degradaciją. Neringos Medutytės

„Siena: tarp Rytų ir Vakarų“, Editos Kabaraitytės „100 metų kartu“ ne tik atvirai dvelkia konjunktūra. Aki-vaizdu, kad režisierės nemoka pasirinkti filmo veikėjų, formuluoti jiems užduodamų klausimų, nesugeba derinti vaizdo ir ritmo, nesuvokia dokumentinio filmo struktūros ypatumų, paversdamos filmo „žinutę“ tik dar vienu propagandiniu lozungu. Jų filmai primena televizijos laidas. Ypač apmaudu, kad tokiu lengviausiu keliu nuėjo ir kine debiutuojančios Ronaldas Buožis ir Rokas Darulis – filmo „Rūta“ autoriai. Jie neišnaudojo galimybių, kurias jiems suteikė pati filmo herojė Rūta Meilutytė, atskleidusi tikrąją savo gyvenimo dramą. Filme matome ne dažnai prieš kamerą dokumentiniuose filmuose suvaidintus „prisipažinimus“, bet gyvą, apie savo kančią tiesiai prabylantį žmogų. Deja, gražūs, meistriškai apšviesti ir harmoningų spalvų derinių vaizdeliai akivaizdžiai kerta su intymiais sportininkės atsiminimais, kurie filme montuojami su paviršutiniškais reportažiniais jos sportinių pergalių ar Lietuvos prezidentės vaizdais. Filmui aki-vaizdžiai pristigo režisieriaus, suvokiančio dokumentinio kino esmę, rankos. Jos pristigo ir Olgos Černovaitės „Drugelio miestui“: užuot pasirinkusi vieną Visagino gyvenimo aspektą ir per jį atskleidusi sudėtingą problemą, režisierė sukišo į filmą daugybę temų ir personažų, paversdama „Drugelio miestą“ tiesiog vaizdų ir pokalbių kratiniu.

Pabaigoje dar viena digresija, susijusi su kalba. Skurdi gatvės kalba vis labiau įsigali teatre, kine, literatūroje ir žiniasklaidoje. Politikų kalba nesiskiria nuo žurnalistų, gatvėje pastarųjų kalbinami žmonės vartoja žodžių derinius, nugirstus klausantis visuomenės nuomonės formuotojų interviu ar ideologinių nuostatų, kurias aukščiausių politikų patarėjai „verčia“ į žmonių kalbą. Kalba taikliai apibūdina esamąjį laiką. Būtent tai išryškina pastarųjų metų filmai, ir ne tik dokumentiniai. Manau, kad „Pelėdų kalne“ visus šokiravęs „Varom!“, kai filmo herojė kviečia į stotį, iš kurios į Sibirą bus vežami žmonės, daug pasako apie naują lietuvių kiną.

Paranoja kasdien

Krėsle prie televizoriaus

Nors amerikiečių režisierius Paulas Thomas Andersonas visada minimas tarp talentingiausių šių dienų kino kūrėjų, lietuvių platintojai jo filmų vengia ir kino teatruose nerodo. Ne išimtis ir 2014 m. Andersono „**Žmogiškoji silpnybė**“ (TV1, **šįvakar, 8 d. 22.55**), sukurta pagal postmodernistinį Thomaso Pynchono romaną (beje, tai pirmoji Pynchono ekranizacija). Gaila, nes šį vieną neįtikimiausių režiseriaus kūrinių reikia žiūrėti dideliame ekrane, juolab kad jis ir filmuotas 35 mm juostoje. Filmas užbaigia neformalią Andersono trilogiją apie Amerikos beprotybę ir paranoją, ją sudaro „Čia bus kraujo“ ir „Mokytojas“.

„Žmogiškoji silpnybė“ nukelia į 8-ojo dešimtmečio Kaliforniją, kur vis dar gyva „gėlių vaikų“ kontrkultūra, bet ją jau pridengė Charleso Mansono gaujos nusikaltimų šešėlis. Rašytojas yra taip apibūdinęs šį laikotarpį: „Gyvenimas psichodeliškame 7-ajame dešimtmetyje buvo kupinas tokios daugybės perspėjimų nepasitikėti žmonėmis, kad jų negalima buvo nubraukti vienu marihuanos suktinės mostu, o 8-asis dešimtmetis visai neatrodė labiau žadantis.“ Į talpią kriminalinio romano struktūrą rašytojas sudėjo labai skirtingus, kartais visai netikėtos kilmės elementus, tad kritikai dažnai kalba apie „isterišką realizmą“. Čia niekas nėra taip, kaip atrodo iš pradžių.

Panardintos populiariosios kultūros mitologijoje „Žmogiškosios silpnybės“ fabulos neįmanoma atpasakoti, juolab kad režisierius pasirinko nukrypimų pilną pasakojimo būdą ir, regis, mėgaujasi barokiškais dialogais. Pagrindinis šio stilizuoto *a la* Chandleris pasakojimo herojus yra amžinai apsirūkęs privatus detektyvas Laris Sportelas (puikus Joaquino Phoenixo vaidmuo), tiriantis buvusios draugės ir jos turtingo gerbėjo dingimą ir dar dvi bylas. Ekrane vienas po kito pasirodo gausūs ir ryškūs veikėjai – „Arijų brolijos“, „Juodųjų panterų“, kinų sindikato „Aukšinė iltis“, keistos sektos, kuri renkasi psichiatrijos ligoninėje, ir net odontologų profsąjungos nariai. Netrukus paaiškės, kad visi trys tyrimai susiję, ir per dvi su puse valandos Andersonas ir tyrimus, ir personažus virtuosiškai grakščiai sujungs į vieną giją. Tada paaiškės, jog „Žmogiškoji silpnybė“ – labai aktualus Lietuvai filmas apie tai, kad už pasaulinio sąmokslu iliuzijos (arba dieviškojo sumanymo) visada slypi banali paranoja. Gal todėl filmas kartais suskamba kaip dekadentiškos anų laikų atmosferos parodija. Didžiausi filmo pliusai – tobula režisūra ir novatoriški sprendimai, Jonny Greenwoodo („Radiohead“) muzika, siurrealistinis humoras ir, žinoma, aktorių ansamblis: Joshas Brolinas, Owenas

Wilsonas, Katherine Waterstone, Reese Witherspoon, Benicio del Toro ir dar koks pusšimtis kitų.

Pasižiūrėjus bet kurį Andersono filmą, kad ir kino teatruose vis dar rodomą „Nematomą siulą“, sunku grįžti prie įprasto kino srauto. Tarkime, prie scenaristo Williamo Monahano („Infiltruotieji“) režisūrinio debiuto „**Londono bulvaras**“ (TV3, **13 d. 22.30**). Į šį bulvarą sugrįžta smulkus nusikaltėlis, kalėjime atlikęs bausmę už žmogžudystę. Mičelas (Colin Farrell) nori pradėti garbingą gyvenimą ir turėdamas auksines rankas įsidarbina pas emociškai pakrikusią žvaigždę Šarlotą (Keira Knightley). Į jo pareigas įeina ir saugoti šeimninę nuo įkryrių paparacų. Viskas klojasi gerai, kol Mičelo nepasiveja jo praeitis...

Monahanui patinka stebėti nusikaltėlių aplinką, spalvingus jos personažus, pasakoti apie tai, kaip garbingas žmogus jaučiasi pasaulyje, pilname banditų ir puolusių moterų. Režisieriaus humoras kupinas kartėlio ir melancholijos, juolab kad „Londono bulvaro“ sumanymas gimė iš garsiojo Billy Wilderio filmo „Saulėlydžio bulvaras“, kurio herojė buvo visų pamiršta žvaigždė.

Man nostalgiją sužadino kelios, bijau, jau niekam nežinomos pavardės iš ilgo Konrado Petzoldo filmo „**Mirtina klaida**“ (TV1, **10 d. 21 val.**) aktorių sąrašo: Arminas Mueller-Stahlis, Gojko Mitičius,



„Žmogiškoji silpnybė“

Annekathrin Buerger, Rolfas Hoppe, Hanjo Hasse ir Bruno O’Ya – estų aktorius ir dainininkas, suvaidinęs vyriausią brolių Lokį Vytauto Žalakevičiaus filme „Niekas nenorėjo mirti“. Žalakevičius pokario kovas filme pavertė vesternu, „Mirtina klaida“ – taip pat vesternas, tik sukurta VDR. Baltieji čia skriaudžia indėnus ir neteisėtai ieško naftos jų rezervate. Netrukus miršta penki indėnų vadai, o turintis čiabuvių kraujo policininkas Krisas bando rasti žudikus.

Kinas dažnai užsiima mitų kūrimu. Vienas britų kritikas mitų kūrimu apkaltino Jimą Sheridaną – filmo „**Vardan tėvo**“ (LRT Kultūra, **9 d. 21.15**) režisierių, sukūrusį filmą pagal autobiografinę Gerry Conlono knygą. Joje Conlonas papasakojo, kaip buvo nuteistas daug metų kalėti už nepadarytą nusikaltimą. Mat jis buvo apkaltintas, kad esą priklausė IRA ir Londone sprogdino bombas. 8-ajame dešimtmetyje vadinamojo Gilfordo ketverto nekaltumu patikėjo ir jo ginti stojo daug žmonių visame pasaulyje. Conlonas kalėjime praleido penkiolika metų ir galiausiai buvo

išteisintas. Jį filme vaidina Danielis Day-Lewisas.

Guy Hamiltono „**Žmogus su auksiniu pistoletu**“ (LRT, **šįvakar, 8 d. 23 val.**) pasirodė beveik tais pačiais metais, kai IRA teroristai sprogdino bombas Londone. Šįkart į M16 būstinę atsiunčiama aukšinė kulka, ant kurios išgraviruota „007“. Bondas (Rodger Moore) žino, kas ją atsiuntė. Franciskas Skaramanga, buvęs KGB bendradarbis, dabar yra brangiausias samdomas žudikas, jis ir turi nužudyti Bondą. Tačiau 007 nusprendžia Skaramangą aplenkti ir skrenda į Honkongą, Makao, kad sužinotų, kas atsiims aukšinę kulką. Ją atsiims gražuolė žudiko meilužė. Kas atsitiks paskui, manau, numanote.

Jei mėgstate paspėlioti, įsijunkite **LRT trečiadienį (13 d. 21 val.)**, kai vyks tiesioginė transliacija iš nacionalinių kino apdovanojimų „Sida-brinė gervė“ ceremonijos. Nominantų kaip niekad daug, o gervių tik dvylika.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Meilės dreifas

Trumpos kino recenzijos

GEDIMINAS KUKTA

„**Kol dar neatėjo audra**“ („*Adrift*“), rež. *Baltasar Kormákur, JAV*

Tokių filmų kaip šis siužetai panašūs. Išplaukė, pakliuvo į audrą, sugedo laivas, pametė koordinatas, suvalgė maistą, bandė žvejoti – nepagavo, paskui jau pagavo, bet baigėsi vanduo, kepino saulė, išseko organizmas, praėjo daug laiko, tolumoje pasirodė laivas, išgelbėjo – valio!

Jeį pasakojimas paremtas tikrais faktais, pabaigoje rodomos nuotraukos arba vaizdo įrašas su *realiais* asmenimis – kaip įrodymas, kad žmogaus valia išgyventi yra stipresnė už bet kokias gamtos stichijas. Titrai praneša, kad šiandien išsigelbėjusieji laimingai gyvena, turi vaikų, šunį ir namą kokiame nors Vajominge. Ši akimirka jau dina labiausiai. Ji yra ir šiame filme.

Tai, kas nuspėjamą istoriją daro bent kiek įdomesnę, yra pasakojimo tvarka. Baltasaras Kormákuras, tarp autorinio kino (verta prisiminti „101 Reikjaviką“ ir „Stiklinį miestą“) ir Holivudo vilionių dreifuojantis islandų režisierius, filmą pradeda scena iškart po audros: Tamė (Shailene Woodley) atsipeikėja pilnoje vandens kajutėje ir pradeda ieškoti sužadėtinio Ričardo (Sam Claflin). Vėliau nusikeliame į praeitį ir sužinome, kaip juodu susipažino Taityje ir nusprendė plaukti į Kaliforniją. Tada vėl esame nubloškiami į atvirą vandenyną, paniką, nežinią ir alkį. Ir taip pirmyn atgal visą filmą.

Pakeliui režisierius suformuoja kelias jaudinančias mintis apie gyvenimą, meilę ir pasiaukojimą (reikalauja žanras), o baigia įkvėpiančiu pavyzdžiu apie kovojančią moterį (reikalauja šių dienų kontekstas).

Atidesni jau pradžioje nuspės, kaip viskas baigsis, kiti bus

nustebinti netikėto siužeto vingio ir išėję iš salės galės ištarti neatremiamą – *stipru*. Ne šiaip *patiko*, o *stipru*. Nes kūrėjai reikiamu momentu paspaudė reikiamas emocijas. Šiuolaikiniam žiūrovui, kuris primiršo, kad kine galima ir mąstyti, jo ašarų liaukas paprasčiausiu būdu virpinantys kūriniai visada atrodys paveikesni.

„**Knygų klubas**“ („*Book Club*“), rež. *Bill Holderman, JAV*

„Knygų klubas“ yra „Seksas ir miestas“, tik po trisdešimties metų. Diana (Diane Keaton) palaidojo vyrą ir staiga pakliuvo į suaugusių dukrų, kurios mano, kad mama viena neišgyvens, globėjišką kontrolę. Vivjena (Jane Fonda) mėgsta neįpareigojančius santykius, nors iš tikrųjų vis dar bijo rimtos draugystės. Kerolė (Mary Steenburgen) supranta, kad trisdešimt penkerius metus trunkanti santuoka užgeso, o Šerona (Candice Bergen) negali



„Knygų klubas“

pamiršti ją dėl jaunesnės moters palikusio vyro ir yra įsitikinusi, kad romantikos jau neverta laukti.

Keturios geriausios draugės turi tradiciją – skaito tą pačią knygą, o vėliau aptaria ją prie vyno taurės, tiksliau, daug taurių. Moterų gyvenimai pradeda keistis, kai Vivjena pasiūlo imtis „Penkiasdešimt pilkų atspalvių“. Tai, kas vyksta po to, galima suskliausti į tezę – *meilė metų neskaičiuoja*. Ją režisierius pagrindžia virtine scenų, kuriose herojės, stereotipiškai kalbant (o filmas pilnas stereotipų, nors ir dedasi juos laužantis), nutrūksta nuo grandinės. Jos leidžiasi į nuotykius su

nepažįstamu lakūnu, atnaujiną santykius su sena simpatija, bando iš naujo suvilioti sutuoktinį (priemonės – nuo aptemptos suknelės iki viagros) ir užsiregistruoja pažinčių svetainėse.

Išvada, kad džiaugtis gyvenimu niekada nevėlu, yra graži ir svarbi jaunystės kultą propaguojančioje kultūroje. Tačiau režisieriui kažkodėl atrodo, kad apie tai pasakojant vis dar juokinga moterį palyginti su motociklu, kurio *sėdynę* reikia išblizginti ir mokėti ją *užvesti*, arba lėktuvu, kuris, tinkamai pilotuojamas, šauna į aukščiausią palaimos viršūnę.

Anonsai

Druskininkų vasara su Mikalojumi Konstantinu Čiurlioniu

Vis labiau suvokiame, kokią nepaprastai svarbią vietą Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūryba užima ne tik Lietuvos, bet ir viso pasaulio kultūros istorijoje. Tai patvirtina ir neseniai Paryžiuje, Orsė muziejuje atidaryta paroda „Laukinės sielos. Baltijos šalių simbolizmas“, kur eksponuojamais Čiurlionio kūrinių žavėjosi gausūs parodos lankytojai ir keturių šalių prezidentai – parodos globėjai. Jau penkiolika metų druskininkiečius ir kurorto svečius, Varėnos krašto meno gerbėjus džiugina Lietuvos muzikų rėmimo fondo kartu su Druskininkų ir Varėnos rajono savivaldybėmis rengiamas tarptautinis menų festivalis „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, skirtas didžiojo menininko kūrybos pažinimui bei sklaidai ir kasmet įgaunantis įvairesnių spalvų, sulaukiantis vis didesnio Lietuvos ir užsienio atlikėjų bei klausytojų susidomėjimo.

XVI festivalis padovanos per penkias dešimtis įvairiausių renginių, kuriuose savo meną ir talentą atskleis daugiau kaip 200 žinomų Lietuvos ir iš JAV, Šveicarijos, Vokietijos bei kitų šalių atvyksiančių atlikėjų. Festivalio programoje – 15 smuiko, fortepijoninės, kamerinės muzikos koncertų, 19 programos „Musica sacra“ valandų, skirtų popiežiaus Pranciškaus vizitui Lietuvoje. Koncertai „Čiurlionio keliu“ nuvilnys per Senosios Varėnos, Perlojos, Merkinės, Liškiavos,



„Pavasario sonata. Andante“

Druskininkų bažnyčias, muziejus, SPA centrus, kitas erdves. Bus atidarytos keturios tapytojų, fotomenininkų ir Druskininkų moksleivių konkursų laureatų darbų parodos. Aktorės ir skaitovės Gražinos Urbonaitės meninis žodis skambės literatūriniuose skaitymuose, skirtuose Čiurlionio, Vydūno ir Justino Marcinkevičiaus kūrybai. Žinomi Čiurlionio tyrinėtojai, kultūrologai, menotyrininkai rinksis į konferenciją „Čiurlionio kelias“, skirtą menininko kūrybos sklaidai.

Birželio 17 d. M. K. Čiurlionio memorialinio muziejaus kiemelyje, po kūrėjo laikus menančiomis obelimis, vyks iškilmingas festivalio atidarymas. Čia Čiurlionio ir Vinco Kudirkos atliekamais kūrinių klausytojus pasitiks Druskininkų „Bočių“ moterų vokalinis ansamblis „Druskele“, skambės LR kultūros ministerijos 2018 m. Jaunojo atlikėjo premijos laureatės Gabijos Maknavičiūtės koncertas, bus atidaryta L. Baranovskio XX a. pr. fotografijų paroda „Senieji mielieji Druskininkai“. Ceremonijoje prie Čiurlionio paminklo nusilenksime menininkui ir klausysimės tarptautinių konkursų laureato mišraus

choro „Druskininkai“. Vakare Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje vyks koncertas, kur skleis nuostabi Čiurlionio simfoninės poemos „Miške“ ir preliudų muzika, Juozo Naujalio, Balio Dvariono, kitų Lietuvos autorių kūriniai. Jūs atliks valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“ (vyr. dirigentas Ugnius Vaiginis, vadovas Deividas Staponkus) ir Nacionalinės premijos laureatė sopranas Asta Krikščiūnaitė.

Liepos pabaigoje į Druskininkus rinksis Studijų savaitės dalyviai – Čiurlionio kūrybos tyrėjai ir puoselėtojai. Konferencijoje „Čiurlionio kelias“ jie skaitys pranešimus, diskutuos Čiurlionio kūrybos sklaidos klausimais, bus pristatyti Čiurlioniui, Vytautui Kazimierui Jonynui ir kitiems kūrėjams skirti naujausi leidiniai.

Liepos 22–29 d. Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokykloje dirbs XXIII smuikininkų meistriškumo mokykla, kuriai vadovaus Dresdeno simfoninio orkestro koncertmeisterė, profesorė Dalia Richter ir Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokytoja ekspertė Gintvilė Vitėnaitė. Per 30 jaunųjų smuikininkų individualiose ir atvirose pamokose tobulins savo meistriškumą, rengs koncertus Druskininkų, Liškiavos bažnyčiose, kitose salėse.

Druskininkų ir Varėnos krašto sakralinėse erdvėse visą vasarą skambės vargonų, vokalinė ir instrumentinė muzika. Dalyvaus tarptautinių konkursų laureatai, vargonininkai Gediminas Kviklys, Živilė Survilaitė, Virginija Survilaitė, Jūratė Landsbergytė, Jarūnė Barkauskaitė, Karolina Juodelytė, Rimvydas

Mitkus, obojininkas Robertas Beinaris, fleitininkai Vytenis Gurstis, Viktorija Zabrodaitė, Vytautas Oškiniš, saksofonininkas Matas Samuelionis, altininkas Andrius Pleškūnas, Lietuvoje ir pasaulyje žinomi ir vertinami dainininkai Julija Stupnianeck, Aušra Cicėnaitė, Gema Šimkevičienė, Regina Šilinskaitė, Simona Liama, Mindaugas Žemaitis, jauni, bet jau ryškūs atlikėjai: dainininkės Silvija Beatričė, Monika Kučinska, kanklininkė Eglė Miknytė. Džiaugiamės, kad koncertuose dalyvaus ir neįgalūs talentingi muzikai.

Druskininkų muziejaus salėje ir terasoje vyksiančiuose koncertuose dalyvaus Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Čiurlionio kvartetas, trimitininkas Dovas Lietuvnickas (JAV), smuikininkė iš Vokietijos Julia Geiling, jauniausias festivalio atlikėjas smuikininkas Armenas Christianas Emanuelis Schmidtas (Vokietija). Rugsėjo mėnesį klausysimės Lietuvos kariuomenės orkestro, vadovaujamo majoro Egidijaus Ališausko, koncerto.

Čiurlionio memorialinio muziejaus kiemelyje tradiciškai bus rengiami fortepijono ir kamerinės muzikos koncertai. Čiurlionio studijų savaitę atidarys VIII tarptautinio Stasio Vainiūno pianistų ir kamerinių ansamblių konkurso laureatas, ansamblis „CoLoreDuo“. Talentingi atlikėjai Konradas Levickis (smuikas) ir Lauryna Lankutytė (fortepijonas) atliks Čiurlionio, Vainiūno ir kitų mūsų klasikų muziką.

Centre „SPA Vilnius Druskininkai“ bus pristatyta dailininko, Druskininkų garbės piliečio Adelberto Nedzelskio darbų paroda, koncerte „Gražiausios dainos šimtmečio Lietuvai Tėvynei“ skambės Deivido

Staponkaus, Martyno Kindurio, Eriko Klincevičiaus, Mariaus Balsio, Edgaro Davidovičiaus, Viktorijos Bedalytės, Kšištofo Bondarenkos ir pianistės Tatjanos Burlakovos atliekami kūriniai. „Draugystės sanatorijoje“ vyks Smuikininkų meistriškumo mokyklos, Smuiko muzikos šventės pabaigos ir VI tarptautinio kamerinių ansamblių „Muzikinė akvarelė 2018“ laureatų koncertai, veiks tapybos darbų paroda „Dailininką Alfonsą Šuliauską prisiminus“.

Rugsėjo 28–spalio 1 d. skambės paskutiniai XVI festivalio akordai. Renginiuose dalyvaus Druskininkų M. K. Čiurlionio ir Varėnos Jadvygos Čiurlionytės meno mokyklų moksleivių ir mokytojų kolektyvai. „Grand SPA Lietuva“ salėje „Nemunas“ vyks turiningos programos koncertas, kuriame susitiksime su dvylikos tarptautinių konkursų laureatu Šiaulių berniukų ir jaunųjų chorų „Dagilėlis“, vadovaujamu Remigijaus Adomaičio. Festivalį užbaigsime koncertu Čiurlionio gimtinėje Varėnoje, kur miestelio bažnyčioje, mamos Raimondos Daunienės suburtas seserų Daunių ansamblis „Regnum musicale“ sukurs klausytojams klasiškos ir sakralinės muzikos šventę. Šiuo koncertu bus pradėtas ir tradicinis Dalios Tamulevičiūtės profesionalių teatrų festivalis.

Visus festivalio koncertus ir jų atlikėjus profesionaliu žodžiu pristatys muzikologas Vaclovas Juodpūsis. Festivalio renginių kontekste taip pat vyks edukaciniai renginiai, ekskursijos, seminarai.

Visa festivalio programa www.lmr.lt.

LMRF INF.

Mūza Rubackytė nuties tiltą į ateitį per lig šiol aktualių kūrėjų muziką

Pianistė Mūza Rubackytė, 2018 m. Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui parengusi tris programas Paryžiuje („Salle Gaveau“, Invalidų katedroje ir Orsė muziejuje), netrukus muzikuos ir 22-ajame Vilniaus festivalyje. Birželio 11 d. 19 val. su pasaulyje pripažinimo siekiančiu jaunosios kartos styginių kvartetu „Mettis“ ir kontrabosininku Donatu Bagursku pianistė nuties tiltą į ateitį per lig šiol aktualių kūrėjų – Josepha Haydno, Ferencza Liszto, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio ir mažiau žinomo prancūzų kompozitoriaus Louis Vierne'o kūrybą.

Šiuo metu Vilniuje, Paryžiuje ir Ženevoje gyvenanti lietuvių pianistė Mūza Rubackytė koncertuoja visuose žemynuose, jos rečitaliai rengiami garsiose koncertų salėse. Atlikėjos repertuarą sudaro daugiau kaip 40 koncertinių programų ir 40 koncertų su orkestru, diskografiją – 25 kompaktinės plokštelės, ji bendradarbiauja su „Naxos“, „Lyrinx“, „Warner Classics“, „Brilliant Classics“, „Doron“ įrašų kompanijomis. Būdama įvairiapusė kultūros veikėja, ji suvaidino svarbų vaidmenį Lietuvos įvaizdžio sklaidai Prancūzijoje.



Donatas Bagurskas

M. Rubackytė apdovanota Garbės medaliu „Už nuopelnus Lietuvos kultūrai“, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi, Lietuvos Vyriausybės premija. 2006 m. jai paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija. Pianistė yra LMTA profesorė, kviečiama į svarbių tarptautinių konkursų žiuri, dėsto pasaulio universitetuose ir konservatorijose, vadovauja tarptautiniams meistriškumo kursams. M. Rubackytė yra tarptautinio Vilniaus fortepijono muzikos festivalio įkūrėja ir meno vadovė. „Viena geriausių gyvųjų Liszto atlikėjų“ (kaip teigiama prestižiniame žurnale „Fanfare“, JAV) yra Tarptautinių F. Liszto asociacijų (ILA) biuro narė, F. Liszto draugijos Lietuvoje „LisZtuania“ prezidentė,

ilgametė tarptautinio F. Liszto pianistų konkurso Utrechte žiuri narė. 2012 m. M. Rubackytei įteiktas Vengrijos kultūros ministerijos prizas „Pro Hungarica“.

Kiekvienas M. Rubackytės koncertas leidžia pažvelgti į turtingą, gyvenimo bei meninės patirties sklidiną atlikėjos pasaulį. Regis, ji paima mus už rankos ir veda į neatrastus tolius, gerai žinomiems kūriniams suteikdama išskirtinių, savitų prasmių. 2018 m. Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui M. Rubackytė inicijavo ir parengė net tris programas koncertams Paryžiuje: „Salle Gaveau“ (su Lietuvos kameriniu orkestru ir dirigentu R. Šerveniku), Invalidų katedroje (su styginių kvartetu „Mettis“) ir Orsė muziejuje (rečitalis „Baltai ir jų inspiracijos“). Šiai iškiliai datai skirtas ir pianistės koncertinis turas Pietų Afrikos Respublikoje, koncertai Lietuvoje, Šveicarijoje, Vengrijoje.

Fortepijono maestra Vilniaus festivalio scenoje susitiks su vienu aktyviausių jaunosios kartos Lietuvos muzikinio gyvenimo atstovų styginių kvartetu „Mettis“ ir kontrabosininku Donatu Bagursku. 2011 m. susibūrusio kvarteto nariai yra daugelio konkursų laureatai, nuolat koncertuojantys solo, kameriniuose ansambliuose ir orkestruose, dalyvaujantys įvairiuose muzikiniuose



Mūza Rubackytė

D. MATVEJEVO NUOTR.

projektuose. Nuo 2014 m. rugsėjo „Mettis“ yra ECMA (Europos kamerinės muzikos akademija) narys. 2015 m. Lietuvos nacionalinė filmharmonija išleido autorinę „Mettis“ kompaktinę plokštelę „Intromusica“. 2016 m. ansamblis grojo prestižinėje „Wigmore Hall“ Londone, pelnė 8-ojo tarptautinio Bordo (Prancūzija) styginių kvartetų konkurso II premiją ir buvo apdovanotas specialiu prizu. Tais pačiais metais tapo IX tarptautinio Vittorio Rimbotti konkurso Fjezoleje (Italija) nugalėtoju. 2017 m. rudenį kvartetas griežė aštuonių koncertų ture Kinijoje, o 2018-ųjų pradžioje pasirodė Hamburgo filmharmonijos „Laeiszhalle“ ir Berlyno „Konzerthaus“ salėse.

Kontrabosininkas Donatas Bagurskas, kaip solistas ir kamerinių programų dalyvis, koncertuoja su įvairiais mūsų šalies kolektyvais ir atlikėjais, nuolat bendradarbiauja su Čiurlionio ir „Chordos“ styginių kvartetais, yra Lietuvos kamerinio orkestro ir ansamblio „4 Tango“ narys, dalyvauja senovinės muzikos projektuose su Baltijos šalių baroko orkestru bei Vilniaus savivaldybės chorą „Jauna muzika“. D. Bagurskas yra koncertavęs su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu, Lietuvos kameriniu, Šv. Kristoforo kameriniu, Vilniaus festivalio ir kitais orkestrais.

VF INF.

Parodos			
VILNIUS		Užsienio reikalų ministerija	
Nacionalinė dailės galerija	Šiuolaikinio meno centras	<i>J. Tumo Vaižganto g. 2</i>	„7md“ rekomenduoja
<i>Konstitucijos pr. 22</i>	<i>Vokiečių g. 2</i>	<i>J. Tumo Vaižganto g. 2</i>	
XX a. Lietuvos dailės ekspozicija	13-oji Baltijos trienalė „Išsižadėk šmėklų“	Fotomenininkų Dangirutės ir Rimgaudo Maleckų paroda „Fotografikos proveržis“	
iki 17 d. – paroda „Kolekcionuojant hitus: kūriniai ir garso takeliai iš „Lewben Art Foundation“ kolekcijos“	Galerija „Kairė–dešinė“	Grafo galerija	
iki 10 d. – „Tyliosios kolekcijos. Privatūs XX a. II p. Lietuvos ir Estijos dailės rinkiniai“	<i>Latako g. 3</i>	<i>Trakų g. 14</i>	
Vilniaus paveikslų galerija	Dainiaus Trumpio ir Vaivos Kovieraitės- Trumpės paroda „Susidūrimo vieta“	Gyčio Aštrausko, Algimanto Černiausko, Evaldo Bubino paroda „Good Old Baudelaire“	
<i>Didžioji g. 4</i>	„Prospekto“ fotografijos galerija	Čiurlionio namai	
Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a.	<i>Gedimino pr. 43</i>	<i>Savičiaus g. 11</i>	
Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai XIX–XX a. čekų dailės paroda „Banko „Česká spořitelna“ kolekcijos šedevrai“	Remigijaus Pačėsos paroda „Geltona gulbė neatplauks“	iki 14 d. – Aleksandro Lukjanovo (1930–2006) tapybos paroda „Dialogas su Čiurlioniu“	
Radvilų rūmai	Pamėnkalnio galerija	„Muzikos galerija“	
<i>Vilniaus g. 24</i>	<i>Pamėnkalnio g. 1</i>	<i>Antakalnio g. 17</i>	
Europos dailė XVI–XIX a.	Kristinos Mažeikaitės kūrybos paroda „De-gančios saulės namai“	iki 11 d. – Mikos Frankaitės dailės darbų paroda „Nuo natiumorto iki abstrakcijos“	
„Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“ Lietuvių liaudies meno paroda „Mediniai stebuklai“	Galerija „Vartai“	nuo 12 d. – Kristinos Ramonienės dailės darbų paroda „Šiaurės vėjo prisilietimai“	
Taikomosios dailės ir dizaino muziejus	<i>Vilniaus g. 39</i>	LMA Vrublevskių biblioteka	
<i>Arsenalų g. 3A</i>	Louise Bourgeois (Prancūzija), Marios Lassnig (Austrija)	<i>Žygimantų g. 1</i>	
Paroda „Vaikų pasaulis. XVIII–XX a.“	ir Marios Helenos Vieiros da Silvos (Portu-galija) paroda „Moi, non-moi“	Paroda „Lietuvos ir Pietų Kaukazo valsty-bių santykiai 1918–1922 m.“	
Vytauto Kasiulio dailės muziejus	Galerija „Aidas“	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	
<i>A. Goštauto g. 1</i>	<i>A. Jakšto g. 9</i>	<i>Gedimino pr. 51</i>	
Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija	Adasos Skliutauskaitės tapyba ir piešiniai	Jolitos Vaitkutės instaliacija „Pabudę iš knygų“	
Lietuvos nacionalinis muziejus	Šv. Jono gatvės galerija	Paroda „Fluxus“ avilys“	
<i>Arsenalų g. 1</i>	<i>Šv. Jono g. 11</i>	Paroda „Marijai ir Motinai“	
Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.	Rūtos Piekurienės ir Marijaus Piekuro ju-velyrikos paroda „Akcentai“	Konkurso „Geras dizainas 2018“ nugalėtojų darbų paroda	
Lietuvių liaudies menas	Galerija „Arka“	Paroda „Sibiro raštai“	
Kryždirbystė	<i>Aušros Vartų g. 7</i>	Saros Finkelšteinaitės kūrybos archyvinė paroda	
iki 17 d. – paroda „Istorija ir dailininkas: Algirdas Bosas“	iki 16 d. – italų grafikos paroda „Kryžkelės“	Sąjūdžio 30-mečiui skirta paroda	
<i>Arsenalų g. 3</i>	Grafikos paroda „Kartų ryšys. Prof. Leonas Lagauskas (1928–2010) ir jo mokiniai“	VGTV bibliotekos galerija A	
Lietuvos archeologija	Dailininkų sąjungos galerija	<i>Saulėtekio al. 14</i>	
Paroda „Medalis valstybės atkūrimo šimtmečiui“	<i>Vokiečių g. 2</i>	iki 10 d. – Jūratės Leikaitės paroda „Kūrybi-nis bardakas“	
Vilniaus gynybinės sienos bastėja	nuo 8 d. – Virginijaus Viningo kūrybos paroda „Esi, kas esi“	Kūrybinių industrijų centras „Pakrantė“	
<i>Bokšto g. 20</i>	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus	<i>Vaidilutės g. 79</i>	
Vilniaus gynybinės sienos istorijos ir gin-kluotės ekspozicija	<i>Pilies g. 40</i>	iki 15 d. – Auksės Miliukaitės paroda „Hush-hush Island“	
Naujausių Lietuvos archeologijos atradimų paroda	Snaigės Šileika paroda „Relicts / Reliktai“	„Skalvijos“ kino centras	
Kazio Varnelio namai-muziejus	AV17 galerija	<i>Goštauto g. 2 / 15</i>	
<i>Didžioji g. 26</i>	<i>Totorių g. 5</i>	Anastasijos Kodzisovos piešinių paroda „Kasdienybės sūkury / Namai“	
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija Alberto Gursko paroda „Tekstai Lietuvai“	iki 9 d. – Marijos Šnipaitės paroda	Galerija TSEKH	
Signatarų namai	Savicko paveikslų galerija	<i>Vytenio g. 6</i>	
<i>Pilies g. 26</i>	<i>J. Basanavičiaus g. 11</i>	Grupinė menininkų paroda „< 35“	
Ekspozicija „Lietuvos kelias į valstybingumą nuo XIX a. II p. iki 1918 m. vasario 16 d.“	iki 14 d. – Guelos Patiachvili paroda „Gūsis“	Galerija „555“	
Vokietijos Federacinės Respublikos už-sienio reikalų ministerijos Politiniame archyve rastas 1918 m. vasario 16 d. Nutari-mas dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo	Galerija „Kunstkamera“	<i>T. Ševčenkos g. 16 F</i>	
Bažnytinio paveldo muziejus	<i>Ligoninės g. 4</i>	iki 16 d. – paroda „Žaidžiamė klases“	
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>	Paroda „7 žvilgsniai į nature morte“ (Aušra Barzdukaitė-Vaitkūnienė, Eglė Ganda Bogdanienė, Bronius Gražys, Rimvydas Kepežinskas, Rolandas Rimkūnas, Arvydas Šaltenis, Mindaugas Šnipas)	„Editorial“ projektų erdvė	
Paroda „Šv. Kazimiero gerbimo istorijos šedevrai: Lietuva–Italija“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija	<i>Latako g. 3</i>	
Paroda „Siuvinėtas dangus. Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių XV–XX a. siuvinėti liturginiai drabužiai“	<i>Vilniaus g. 39 / 6</i>	nuo 8 d. – Jokūbo Čižiko paroda „Soulseek“	
VDA parodų salės „Titanikas“	Paroda „Miškas. Visai nevaikiškai“	Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia	
<i>Maironio g. 3</i>	Vilniaus rotušė	<i>Savičiaus g. 15</i>	
iki 15 d. – baigiamųjų darbų gynimai	<i>Didžioji g. 31</i>	iki 10 d. – paroda „Dark Drawn“ („Tamsos širdis“)	
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinyš“	Paroda „Praėjusio laiko tuštuma“ (Eglė Gineitytė, Agnė Jonkutė, Eglė Karpavičiūtė, Gustas Jagminas, Aistė Kirvelytė, Laima Oržekauskienė-Ore, Nerijus Erminas, Laura Selmistraitytė, Rosanda Sorakaitė, Eglė Ulčickaitė, Rodionas Petrovas, Edita Utarienė, Julija Pociūtė)	Jogailos rezidencija	
<i>Dominikonų g. 15</i>	Andriaus Repšio fotoparoda „Paukščio akimis“	<i>Jogailos g. 3</i>	
Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras	Rūtos Vadlugaitės paroda „Protarpiai“	
XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	<i>Naugarduko g. 10 / 2</i>	KAUNAS	
Lietuvos parodų ir kongresų centras „Litexpo“	Taibės Chait grafikos paroda „Kelionė“	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus	
<i>Laisvės pr. 5</i>	Paroda „Lietuva litvakų kūryboje“	<i>V. Putvinskio g. 55</i>	
8–10 d. – meno mugė „ArtVilnius ’18“	Namų galerija „Trivium“	Paroda „Sugrižęs į šviesą. Trapaus kūrinio istorija“	
	<i>Vilkpėdės g. 7–105</i>	Paroda „Priešaušris. Lietuvos dailė iki 1918 m.“	
	Aido Bareikio personalinė paroda	iki 17 d. – paroda-instaliacija-akcija „Lab-dariai.lt. Tarpukario dailės ir kultūros isto-rijos bei mecenatystės skerspjūviai“	
	Lietuvos nacionalinė UNESCO galerija	Kauno paveikslų galerija	
	<i>Šv. Jono g. 11</i>	<i>K. Donelaičio g. 16</i>	
	iki 14 d. – Ali Akkaya (Turkija) nuotraukų paroda „Omano tradicijų žavesys“	Paroda „Nukirstas miestas – persodintas žmogus“	

 Vilniaus festivalis 2018 1 2018 m. birželio 3–19 d.		
 9 d. 19 val. Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje – „Šimtmečio rečitalis“. VIOLETA URMANA (mecosopranas), GAIVA BANDZINAITĖ (fortepijonas). Programoje F. Schuberto, R. Strausso dainos 11 d. 19 val. Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje – „Nuo aukštų bokštų“. Solistė MŪZA RUBACKYTĖ (fortepijonas; Lietuva, Prancūzija, Šveicarija), styginių kvartetas METTIS. Dalyvauja DONATAS BAGURSKAS (kontrabosas). Programoje M.K. Čiurlionio, F. Liszto, J. Haydno, L. Vnierne'o kūriniai 14 d. 19 val. Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje – „Saulėlydžio ir aušros giesmės“. LIETUVOS NACIONALINIS SIMFONINIS ORKESTRAS. Solistai ANDRIUS ŽLABYS (fortepijonas), LINA DAMBRAUSKAITĖ (sopranas), JUSTINA GRINGYTĖ (mecosopranas), TOMAS PAVILIONIS (tenoras), NERIJUS MASEVIČIUS (bosas-baritonas), Vilniaus miesto savivaldybės choras JAUNA MUZIKA. Dirigentė GIEDRĖ ŠLEKYTĖ. Programoje R. Šerkšnýtės, E.-P. Salonenno kūriniai 17 d. 21 val. Šv. Kazimiero bažnyčioje – „Sakrališkas laikas su „Graces & Voices“. Ansamblis GRACES & VOICES. Vadovės ADRIJA ČEPAITĖ ir ANTANINA KALECHYTS. Programa „Take your holy time“: grigališkasis choralas, W. Wagnerio ir V. Miškinio kūrinių premjeros		
 19 d. 19 val. Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre – „Vienos filharmonijos orkestras sveikina Lietuvą“. Solistė ELĪNA GARANČA (mecosopranas, Latvija), VIENOS FILHARMONIJS ORKESTRAS (WIENER PHILHARMONIKER, Austrija). Dir. RAFAEL PAYARE (Venesuela). Programoje L. van Beethoveno, G. Mahlerio, B. Bartoko kūriniai		
 Vakarai		
 VILNIUS Valdovų rūmai 15 d. 18–23.55 val. – „Kultūros naktis 2018. Skambantys valdovų rūmai!“ 18 val. Valdovų rūmų Didžiajame kieme – M. Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondo stipendininkų koncertas „Skamba šokiai“. Programoje A. Piazzollos, C. Debussy, C. Saint-Saëno, C.M. von Weberio, H. Wieniawskio ir kt. kūriniai 19 val. – „Historia de un Amor“ (pagal M. Ravelio, I. Albénizo ir A. Piazzollos kūrinius). Atlikėja M. De Flamenco (Ispanija) 20 val. – ansamblis „Brassspalvos“: D. Lietuvninkas (trimitas, pikolo trimitas), A. Malikėnas (trimitas, flugelhornas), J. Staniulytė-Jankevičienė (valtorna), V. Mārozās (trombonas), S. Kirsėnka (tuba) 21.30 – Premjera! „Sprendimas“. Choreogr. – B. Letukaitė, kostiumų dail. – G. Koster (Nyderlandai), komp. – A. Jasėnka, vokalistas – I. Gunas (muzikos grupė „Royce“), šviesų dail. – V. Šerstabojevas. Šokėjai B. Seidelis (JAV), Ch. Corbetta (Italija), C. Giambino (Prancūzija), E. Zarcone (Italija), E. Kalachevas (Rusija), J. Narvaezas (Filipinai), J. Mintautė (Lietuva), M. Livingstonas (JAV), M. Fernandez (Prancūzija), M. Chen (Kinija) (Kauno šokio teatras „Aura“) 22.30 – ansamblis „Subtilu-Z“: L. Vaitkus (tenorinė birbynė), P. Velikis (akordeonas), D. Mihailovas (akordeonas), V. Švažas (perkusija) Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka 9 d. 11 val. – autorinės animacijos filmų programa „Animacinė gama – 2018“ 11 d. 17.30 – dokumentinio filmo „Pavertųjų sukilimas“ (rež. A. Kuzmickas) peržiūra 12 d. 17.30 – diskusija „Atsiprašau, man atrodė, jūs paėmėte mano teises“ 12 d. 17.30 – dokumentinio filmo „Vėjelis iš Lietuvos“ (rež. S. Beržinis) peržiūra 13 d. 17.30 – dokumentinio filmo „Adolfas Damušis“ (rež. A. Reneckis) peržiūra		

Savaitės filmai	Kino repertuaras
Aš graži ** Renė kiekvieną dieną skausmingai patiria, ką reiškia būti vidutinybe Niu-jorke – mieste, kuriame pirmenybė teikiama gražiems ir turtingiems. Viskas pasikeičia, kai sporto klube Renė nukrinta nuo treniruoklio ir susitrenkia galvą. Atgavusi sąmonę ji pasižiūri į veidrodį ir nepatiki savo akimis: jos kojos – lieknos ir įdegusios, plaukai – šilkiniai, o skruostai – idealios formos. Iš tikrųjų kitiems Renė visai nepasikeitė. Tačiau įsitikinusi savo idealiu grožiu Renė patiria tikrą metamorfozę ir tampa pasitikinčia, drąsia moterimi. Šią didaktišką, bet pozityvaus mąstymo gerbėjus tikrai įkvepiančią komediją sukūrė Abby Kohn ir Marcas Silversteinas (Kinija, JAV, 2018). (Vilnius, Kaunas) Dėl visko kalta meilė ** Sėkmingas verslininkas Žoslynas (filmo režisierius Franckas Dubosc’as) yra mergišius ir melagis. Kad suviliotų žavią moterį, jis apsimeta esąs neįgalus, tačiau vieną dieną sužino, kad mylimoji turi neįgalią seserį. Filme taip pat vaidina Elsa Zylberstein, Alexandra Lamy, Gerard’as Darmonas, Claude’as Brasseuras (Prancūzija, 2018). (Vilnius) Juodraštis *** Jaunas maskvietis Kirilas (Nikita Volkov) – talentingas kompiuterinių žaidimų dizaineris. Vieną gražią dieną jis suvokia, kad yra ištrintas iš visų, kuriuos pažinojo ir mylėjo, atminties. Kirilas sužino, kad jis pasirinktas svarbiai misijai: turi tapti muitininku tarp paralelinių pasaulių, kurių vi-satoje dešimtys. Mokestis už ištrintą gyvenimą – nemirtingumas. Ar galės Kirilas įminti šių pasaulių paslaptį ir suprasti, kas juos valdo? Ar tikrai mūsų Žemė – tik „juodraštis“, paralelinis pasaulis, iš tikrųjų neegzistuo-jantis? Pagal Sergejaus Lukjanenkos („Nakties sargyba“) romaną filmą sukūrė Sergejus Mokrickis („Mūšis dėl Sevastopolio“). Taip pat vaidina Severija Janušauskaitė, Jevgenijus Tkačiukas, Nikita Tarasovas (Rusija, 2018). (Vilnius) Fotojuostelė *** Marko Raso kelio filmo siužetas nelabai originalus: garsus fotografas (Ed Harris) mirtinai serga. Jo paskutinis noras – kartu su sūnumi (Jason Sudeikis) vykti į Kanzasą, kur dar liko fotolaboratorija, ryškinanti „Ko-dachrome“ juosteles. Su sūnumi fotografas susipyko prieš daugelį metų. Į kelionę kartu vyksta ir slaugė (Elizabeth Olsen). Žiūrovų laukia daug sentimentų, juoko ir, žinoma, ašarų. (JAV, 2018). (Vilnius) Knygų klubas *** Keturios draugės kartą per mėnesį susitinka savo malonumui susikur-tame knygų klube. Jos daug gyvenime matė, daug perskaitė ir patyrė, bet „Penkiadešimt pilkų atspalvių“, pasirodo, gali įkvėpti ir jas. Iš pradžių drau-gės, nors ir nedrąsiai, leidžiasi užkariaujamos Kristiano Grejaus geismų. Žinia, gyvenimas trumpas, todėl ponios nusprendžia negaišti laiko ir at-rasti naujus meilės veidus. Billo Holdermano komedijoje vaidina Diane Keaton, Jane Fonda, Candice Bergen, Mary Steenburgen ir, nepaisant abejotinos filmo kūrėjų prielaidos, kad grafomanija gali būti tokia paveiki, skleidžia tikrą anų laikų žvaigždžių šviesą. (JAV, 2018). (Vilnius, Kaunas) Kol dar neatėjo audra *** JAV kurto islandų režisieriaus Baltasaro Kormakuro filmo veikėjai – vie-nas kitą išimylėję jaunuoliai Tamė (Shailene Woodley) ir Ričardas (Sam Claflin). Jie leidžiasi į kelionę jachta Ramiuoju vandenynu iš Taičio į Ka-liforniją. Įsimylėjęliai nenutuokia, kad plaukia tiesiai į vieną galingiausių uraganų istorijoje. Kai iš jachtos neliks beveik nieko, o sunkiai sužeistas Ričardas nebegalės buriuoti, Tamė turės rasti jėgų, kad perplauktų van-denyną ir išgelbėtų mylimąjį (JAV, 2018). (Vilnius, Kaunas) Pagonių žiedas ** XIII a. pirma pusė. Turtingomis Baltijos pagonių žemėmis susidomi Roma. Popiežių ypač domina Žiemgala, kuri kontroliuoja svarbius pirklių kelius ir nesirengia niekam paklusti. Pavainikis popiežiaus sūnus Maksas (James Bloor) rengiasi užkariauti ir valdyti Žiemgalą. Nužudyto Žiemgalos karaliaus Viesturio žiedas atitenka jaunam ir drąšiam Nameisiui (Edvin Andre). Šis pasirengęs vesti savo tautą į kovą. Įkvėptas pirmųjų pergalių jaunuolis pradeda nelengva kelią... Ne vienus metus kurtas, brangiau-sias latvių filmas paremtas sena legenda apie Nemeisio žiedo paslaptį. Režisierius Aigars Grauba sukūrė ne vieną istorinį filmą, bet sako, kad šio „personažai pristatomi šiuolaikiškai, roko stiliumi“. Škart įkvėpimo jis sėmėsi iš serialų „Sostų karai“ bei „Vikingai“. Filme vaidina Ivo Mar-tinsonas, Andris Keišas, Elina Vanė, Egonas Dombrovskis, Anetė Berkė ir Aistė Diržiūtė (Latvija, 2017). (Vilnius) ***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas	VILNIUS Forum Cinemas Vingis 8–14 d. – Juros periodo pasaulis. Kritusi ka-ralystė (3D, JAV, Ispanija) – 12.20, 18 val. Juros periodo pasaulis. Kritusi karalystė (JAV, Ispanija) – 11.10, 15.10, 16.20, 21 val. Dvi uodegos (Rusija) – 11.10, 14 val. (lietu-vių k.); 11.40 (rusų k.) Dvi uodegos (3D, Rusija) – 16.30 (rusų k.) Fotojuostelė (Kanada, JAV) – 12.55, 18.25, 21.30 8–12, 14 d. – Dėl visko kalta meilė (Prancū-zija, Belgija) – 16.25, 19, 21.40; 13 d. – 16.25, 21.40 8–14 d. – Paskutinė S##### (JAV) – 16.20, 18.30, 20.40 10 d. – L. Delibes „Kopelija“. Tiesioginė trans-liacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 18 val. 14 d. – Artemis. Žudikų viešbutis (D. Brita-nija, JAV) – 18.10 13 d. – Oušeno 8 (JAV) – 19 val. 8–14 d. – Deadpool 2 (JAV) – 11, 13.40, 15.55, 19.10, 21.45 Kol dar neatėjo audra (JAV) – 19.30, 21.45 Didžioji kriaušė ir magiškoji jos kelionė (Danija) – 11.30, 16 val. Plojus (Islandija) – 11, 15.15 Keršytojai. Begalybės karas (3D, JAV) – 13.05, 20.50 8, 9, 11, 12, 14 d. – Juodraštis (Rusija) – 16.10, 18.45; 13 d. – 16.10 8–14 d. – Džimas Saga ir mašinistas Lukas (Vokietija) – 11.20, 13.55 Kliedesiai (JAV) – 21.20 Solo. Žvaigždžių karų istorija (3D, JAV) – 13.30 Solo. Žvaigždžių karų istorija (JAV) – 18.35 Žemė. Viena nuostabi diena (Kinija, Ven-grija, Tanzanija, D. Britanija, JAV) – 17.15 Teris ir užburta Aušros karalystė (D. Brita-nija, Meksika) – 13.40 8–12 d. – Knygų klubas (JAV) – 18.10 8–12, 14 d. – Aš graži (Kinija, JAV) – 20.35 8–14 d. – Trys didvyriai ir Jūrų caras (Ru-sija) – 13.50 Sengirė (rež. M. Survila) – 11.30 Forum Cinemas Akropolis 8, 9 d. – Juros periodo pasaulis. Kritusi ka-ralystė (JAV, Ispanija) – 10.10, 14.20, 15.50, 16.15, 21.30, 22.50; 10–14 d. – 10.10, 14.20, 15.50, 16.15, 21.30 8–12, 14 d. – Juros periodo pasaulis. Kritusi karalystė (3D, JAV, Ispanija) – 13, 18.40; 13 d. – 13 val. 8–14 d. – Dvi uodegos (Rusija) – 10.30, 17.10 (rusų k.); 10.40, 14.30 (lietuvių k.); Dvi uodegos (3D, Rusija) – 12.25 (rusų k.); 12.35 (lietuvių k.) 8, 9 d. – Fotojuostelė (Kanada, JAV) – 18.50, 21.10, 23.25; 10–14 d. – 18.50, 21.10 8, 9 d. – Paskutinė S##### (JAV) – 18.30, 20.45, 23.45; 10–14 d. – 18.30, 20.45 8–14 d. – Dėl visko kalta meilė (Prancūzija, Belgija) – 18.20 14 d. – Artemis. Žudikų viešbutis (D. Brita-nija, JAV) – 19 val. 13 d. – Oušeno 8 (JAV) – 19 val. 8, 9 d. – Deadpool 2 (JAV) – 10.50, 13.30, 16, 19.10, 21.50, 23.05; 10–14 d. – 10.50, 13.30, 16, 19.10, 21.50 8–14 d. – Plojus (Islandija) – 11, 12.15, 16.20 Solo. Žvaigždžių karų istorija (JAV) – 15.40, 20.30 Juodraštis (Rusija) – 16.30, 19.05
Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė) Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė Kinas – Živilė Pipinytė Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė Muzika – Laimutė Ligeikaitė Stilius – Rita Markulienė Dizainas – Jokūbas Jacovskis Maketas – Vanda Čemerkaitė Finansininkė – Brigita Misiuvienė Direktorius – Linas Vildžiūnas	© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz. Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba LR kultūros ministerija LIETUVOS KULTŪROS TARYBA LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA 91771392646008